De handelwijze van de politie bij seksueel misbruik van minderjarigen in de Rooms-Katholieke Kerk

Verslag van een verkennend onderzoek door de Commissie Archiefonderzoek handelen Openbaar Ministerie bij seksueel misbruik Rooms-Katholieke Kerk

De handelwijze van de politie bij seksueel misbruik van minderjarigen in de Rooms-Katholieke Kerk

Verslag van een verkennend onderzoek door de Commissie Archiefonderzoek handelen Openbaar Ministerie bij seksueel misbruik Rooms-Katholieke Kerk

Den Haag, 1 juli 2014
M.W. van Boven en F.H. Koster

Inhoud

	Voorwoord	5
1.	Aanleiding, opzet en afbakening van het onderzoek	9
2.	De aanwezigheid en waarde van de bronnen	15
3.	De organisatie en aansturing van de politie	19
4.	Aangifte en opsporing in de praktijk	25
5.	De registratie van vijftien OM-zaken	39
6.	Het spoor terug: verhalen van slachtoffers	43
7.	Samenvatting en conclusies	59
	Bijlagen	65

Adviezen en ondersteuning

Bij ons onderzoek hebben wij adviezen en informatie gekregen van verschillende deskundigen.

Prof. dr. C.J.F.C. Fijnaut gaf ons waardevolle adviezen voor de opzet van het onderzoek. Ook wist hij veel te vertellen over de organisatie van de politie in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw. Bovendien bracht hij ons in contact met oud-politiefunctionarissen in Tilburg.

Verschillende oud-politiefunctionarissen waren bereid te vertellen over de praktijk van de gemeente- en rijkspolitie in de onderzochte periode. We hebben gesproken met:

- mevrouw mr. G.A. Kostwinder, voormalig hoofd kinder- en zedenpolitie, laatste functie: districtschef korps gemeentepolitie Utrecht;
- de heer F. Kremers, voormalig hoofdinspecteur/chef recherche gemeentepolitie Tilburg;
- de heer H.M. Oude Egberink, voormalig inspecteur (voorheen F-adjudant) bij de gemeentepolitie Nijmegen;
- de heer T. van de Steege, voormalig rechercheur korps Rijkspolitie, laatste functie: inspecteur/ teamleider afdeling Zware en Georganiseerde Criminaliteit van de regiopolitie Gelderland-Zuid;
- mevrouw W.C. Wevers, voormalig inspecteur (voorheen F-adjudant) bij de gemeentepolitie Nijmegen.

Ook hebben we bij ons onderzoek hulp gehad van de leiding en medewerkers van de gemeentelijke en regionale archiefdiensten van Tilburg, Breda, Den Bosch, Bergen op Zoom, Nijmegen, Roermond, Zutphen en Eindhoven en van het Brabants Historisch Informatie Centrum en het Gelders Archief.

Rob Kramer en drs. Harrie-Jan Metselaars waren onze naaste medewerkers in dit onderzoek. De eerste was gedetacheerd vanuit het Nationaal Archief en zette het spoor uit naar de relevante archieven. Ook werkte hij de interviews met oud-politiefunctionarissen uit, deed archief- en literatuuronderzoek en leverde tekstgedeelten aan. Harrie-Jan Metselaars was ons behulpzaam bij de interviews met de slachtoffers en had een groot aandeel in de verslaglegging hiervan. Ook verrichtte hij hiervoor het nodige onderzoek.

Voor de logistieke en secretariële ondersteuning danken we het CAOP te Den Haag. De bij ons gedetacheerde secretaresse Daisy van Emmerik was een onmisbare steun. John Galinsky en Marlies Wopereis van Coform hebben de eindredactie van dit rapport ter hand genomen. De medewerkers van het Grafisch Buro zijn wij erkentelijk voor de uiteindelijke opmaak en druk.

1. Aanleiding, opzet en afbakening van het onderzoek

Zoals in het voorwoord aangegeven komt dit onderzoek voort uit een verzoek van een aantal leden van de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie. In dit hoofdstuk gaan wij nader in op de overwegingen die tot dit onderzoek hebben geleid. Daarnaast beschrijven we de opzet en afbakening van het onderzoek.

1.1 Aanleiding voor dit onderzoek

Na het verschijnen van ons rapport over de handelwijze van het OM bij seksueel misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk (RKK) stuurde de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie een brief aan de minister.[3] Hierin vroeg de commissie hem om de Kamer nader te informeren 'over de (on) mogelijkheden van een onderzoek in de politieregisters, met het oog op de vaststelling van de wijze waarop door de politie werd gereageerd op meldingen en aangiften van seksueel misbruik in het algemeen, en ten aanzien van de Rooms-Katholieke Kerk in het bijzonder.'

Naar aanleiding van dat verzoek vroeg de minister ons om na te gaan of een dergelijk onderzoek haalbaar zou zijn. Om die vraag te beantwoorden zijn wij op zoek gegaan naar zogeheten dagrapporten van de politie in de periode 1945-1980. In deze rapporten vermeldden politieambtenaren onder andere wat er aan de balie of per telefoon aan klachten, meldingen en aangiftes was binnengekomen. Deze rapporten zouden dus een goed inzicht moeten geven in de aangiftes en meldingen van zedendelicten. Wel was het zo dat de ambtenaren bij het opmaken van de dagrapporten een voorselectie maakten. Wat niet relevant werd geacht, haalde het dagrapport niet.

Hoewel de dagrapporten over de jaren 1945-1980 volgens de geldende regels vernietigd hadden mogen worden, merkten we tijdens onze zoektocht dat ze vaak bewaard waren gebleven. Dat opende perspectieven voor een onderzoek. Aan dit onderzoek zaten echter ook haken en ogen, die we aan de minister lieten weten. In zijn brief aan de Kamer verwoordde hij onze bevindingen als volgt:

[3] Brief van de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie aan de minister d.d. 7 november 2013. De brief heeft als kenmerk: 2013Z21347/2013D44218.

'Deze [de dagrapporten, red.] zijn niet centraal, maar op verschillende locaties, zoals in diverse gemeentelijke archieven en deels nog bij de politie, gearchiveerd. Het gaat daarbij in totaal om kilometers papier. Alleen al in een stad als Arnhem betreft het minimaal 2,5 meter per jaar, dus over een periode van 30 jaar meer dan 75 meter. Bij de toenmalige rijkspolitie zijn bij veel districten de dagrapporten wel vernietigd. Veelal zijn de dagrapporten moeilijk toegankelijk. Voor het onderzoek in archieven van het Openbaar Ministerie kon gebruik worden gemaakt van concrete ingangen en registers. De onderzoekers achten een onderzoek niet geheel onmogelijk, maar blijven bij de conclusie dat de archieven feitelijk onvoldoende toegankelijk zijn.'[4]

Deze brief is besproken tijdens het overleg van de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie met de minister op 14 november 2013.[5] Een aantal Kamerleden drong er in dat overleg op aan alsnog een onderzoek in de politiearchieven te beproeven. Die wens kwam onder andere voort uit concrete verhalen van slachtoffers, waarin over de politie werd gesproken. Die verhalen zouden een beginpunt kunnen vormen voor gericht archiefonderzoek. De minister zegde vervolgens toe om alsnog de mogelijkheden van een dergelijk onderzoek te verkennen:

'Ik heb aangegeven dat zo'n onderzoek complex is en naar verwachting niet tot nieuwe inzichten zal leiden. Dat hebben we trouwens vaker gehoord. Bij de Commissie Archiefonderzoek en bij het ministerie hebben zich geen slachtoffers gemeld met een concrete klacht over het handelen van de politie bij het doen van een melding. Ik wil er echter geen enkel misverstand over laten bestaan dat ik, binnen de mogelijkheden die er zijn, toch hiernaar wil gaan kijken. (...) We moeten dit primair doen door met een steekproef te bepalen waar het zinvol is om nader onderzoek te doen. (...) Het is goed om slachtofferorganisaties bij de opzet daarvan te betrekken, omdat zich geen slachtoffers in dat verband hebben gemeld. Dat zeg ik naar aanleiding van de vragen die eigenlijk alle sprekers over deze twee punten hebben gesteld.'

De minister heeft ons gevraagd om dit verkennende onderzoek te verrichten.
De onderzoeksopdracht is niet formeel vastgelegd.

1.2 Opzet van het onderzoek

Om de opzet voor het onderzoek te bepalen hebben we eerst gekeken of het mogelijk was om net zo'n steekproef te doen als in ons OM-onderzoek. In dat onderzoek hebben we in zeven arrondissementen de parketregisters over een bepaalde periode doorzocht op zedenzaken. Vervolgens hebben we gekeken wat er per zaak over de handelwijze van het OM geregistreerd was.

Helaas bleek zo'n steekproef in de politieregisters onmogelijk, omdat deze heel anders gestructureerd zijn dan de parketregisters. Ze zijn uitsluitend chronologisch geordend en veel minder makkelijk doorzoekbaar op type zaak, wetsartikel of persoonsnaam. Dit betekent dat je alle dagrapporten – honderden per jaar – helemaal zou moeten lezen om de zedenzaken eruit te pikken. Dat was geen haalbare kaart.

Daarom hebben we dit spoor verlaten en een andere opzet voor ons onderzoek gekozen.
Die bestond uit drie deelonderzoeken:
- een onderzoek naar het politieoptreden in een aantal concrete zaken van slachtoffers;
- een onderzoek naar de registratie van vijftien zaken uit ons eerdere onderzoek, die bij het OM zijn terechtgekomen;
- een onderzoek naar de algemene politiepraktijk rond zedenzaken in de periode 1945-1980.

---

[4] Brief van de minister aan de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie d.d. 14 november 2013. De brief heeft als kenmerk: 33750-VI-26.

[5] Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 33750 VI, nr. 98.

Verhalen van slachtoffers

Het eerste – en belangrijkste – deelonderzoek kwam voort uit de gedachtewisseling tussen de minister en de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie over de mogelijkheden van een onderzoek in de politiearchieven. In dit overleg werd gesuggereerd om uit te gaan van de concrete verhalen van slachtoffers over de handelwijze van de politie. Die verhalen zouden aanknopingspunten kunnen bieden om gericht te zoeken in de politiearchieven. Daarna zou je de relevante dossiers naast de verklaringen van de slachtoffers kunnen leggen, om zo de gebeurtenissen te reconstrueren.
Wij hebben deze suggestie gevolgd en zijn ons onderzoek gestart met het interviewen van acht slachtoffers. We hebben met hen gesproken of gemaild over hun ervaringen met de politie, nadat zij aangifte of een melding hadden gedaan van seksueel misbruik door een rooms-katholieke geestelijke. Vervolgens hebben we onderzoek gedaan in de politiearchieven van de gemeenten en regio's waar deze zaken gespeeld hebben. We hebben hierin gezocht naar documenten waarin iets vermeld werd over de aangifte of behandeling van de zaak. Uit wat we al dan niet vonden, hebben we enkele conclusies getrokken, die te vinden zijn in hoofdstuk 6.

Registratie van OM-zaken

Het tweede deelonderzoek dat we hebben verricht, stond ten dienste van het slachtofferonderzoek. Het doel ervan was om meer inzicht te krijgen in de gebruikelijke manier waarop zedenzaken in die jaren werden geregistreerd. Dit inzicht zou ons kunnen helpen bij de zoektocht naar stukken over bovengenoemde slachtofferzaken: waar zouden we die kunnen vinden en wat konden we daarvan verwachten?

Om dit inzicht te verkrijgen hebben we vijftien zaken geselecteerd uit ons eerdere rapport over de handelwijze van het OM. Doordat deze zaken alle bij het OM zijn terechtgekomen, stond vast dat er politieonderzoek was verricht. We onderzochten of de zaken ook daadwerkelijk bij de politie waren geregistreerd, en zo ja, in welke stukken en met welke vermelding. In hoofdstuk 5 vatten we de resultaten hiervan samen.

De politiepraktijk rond zedenzaken

Om de onderzochte casuïstiek uit hoofdstuk 5 en 6 goed te kunnen beoordelen leek het ons van belang om deze in de juiste context te plaatsen. Ons derde deelonderzoek richtte zich daarom op vragen als: Hoe zag de dagelijkse politiepraktijk er in de onderzochte periode uit? Hoe ging men om met aangiftes en opsporing van zedenmisdrijven? En welk beleid werd er op dit gebied gevoerd?

Om daar een antwoord op te vinden hebben we onderzoek gedaan in de politiearchieven van de gemeenten Breda, Den Bosch, Nijmegen, Roermond, Tilburg en Zutphen. Ook hebben we de belangrijkste publicaties over aangifte en opsporing bestudeerd.[6] Vervolgens hebben we de bevindingen uit dit onderzoek voorgelegd aan vijf personen die in het verleden direct of indirect betrokken waren bij de opsporing van zedenzaken.[7] Het bleek niet eenvoudig om deze personen te vinden; de onderzoeksperiode ligt immers ver achter ons. Maar dankzij hun verhalen konden wij onze observaties uit het archief- en literatuuronderzoek toetsen, corrigeren en aanvullen.
De resultaten zijn te vinden in hoofdstuk 3 en 4.

---

[6] Voor het algemene beleid en optreden van de politie wijzen we op de verschillende publicaties van prof. dr. C.J.C.F. Fijnaut. Over de opsporing van zedendelicten is vanaf de jaren tachtig in toenemende mate en door verschillende auteurs gepubliceerd, waaruit een globaal beeld van het beleid en de praktijk van de opsporing van zedendelicten afgeleid kan worden. Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Veiligheid en Justitie publiceerde enkele onderzoeksrapporten op het terrein van zedendelicten, onder meer in de reeks Justitiële verkenningen. Van belang is ook een onderzoeksrapport van de Inspectie Politie uit 1998: J.C.F. van Gelder, *De politiële zedenzorg in Nederland*. Deel I. Inspectie voor de politie, Den Haag 1998. Dit betreft een landelijk onderzoek naar de politiële zedenzorg, dat een goed beeld geeft van de situatie van eind jaren negentig.

[7] Voor een overzicht van de geïnterviewde personen en de bewerkte en geautoriseerde interviews, zie bijlage 1.

1.3 Afbakening van het onderzoek

Gelet op de uitkomst van het overleg tussen de Kamer en de minister had ons onderzoek in al zijn onderdelen een verkennend karakter. Grootschalig en uitputtend was het niet. De onderzoeksperiode was dezelfde als in het onderzoek naar de handelwijze van het OM: de jaren 1945-1980. Daarnaast hebben we ons, net als in het vorige onderzoek, geconcentreerd op de zuidelijke arrondissementen. Overigens bracht een aantal verhalen van slachtoffers ons ook naar andere tijden en plaatsen.

2. De aanwezigheid en waarde van de bronnen

Als bronnen voor dit onderzoek waren vooral de dag- en maandrapporten van de politie van belang, waarin zij aangiftes en meldingen registreerde. Daar zijn we dan ook uitgebreid naar op zoek gegaan. Daarnaast hebben we gezocht naar beleidsdossiers en richtlijnen voor de omgang met zedendelicten. In dit hoofdstuk doen we kort verslag van de bronnen die we hebben kunnen vinden en de bruikbaarheid daarvan.

Dagrapporten gemeentepolitie vaker bewaard gebleven dan verwacht

Anders dan we hadden verondersteld in ons eerste rapport, bleek dat er in de lokale politiearchieven meer bewaard was gebleven dan strikt noodzakelijk. Dat geldt met name voor de dagrapporten van de gemeentepolitie. Conform de regelgeving zou de inhoud van de politiearchieven, met een kleine uitzondering, niet blijvend bewaard hoeven te worden.[8] Toch hebben veel gemeentearchivarissen in het verleden besloten om de dagrapporten – uit oogpunt van lokaal historisch belang – wel te bewaren.

Dagrapporten rijkspolitie veelal vernietigd

Uit de archieven van de rijkspolitie is in het verleden, conform de voorschriften, aanmerkelijk meer vernietigd. Daar bleek de aanwezigheid van dagrapporten eerder uitzondering dan regel.

Toegankelijkheid van de dagrapporten beperkt

Een probleem vormde de toegankelijkheid van de dagrapporten. Het zijn chronologisch opgezette documenten waarvan, een enkele uitzondering daargelaten, slechts een beperkt deel op persoonsnaam of zaak vindbaar is.[9] Dat maakt het zoeken hierin tijdrovend. Een systematische steekproef, zoals we voor ons vorige onderzoek in de parketregisters hebben gedaan, was dan ook ondoenlijk. Wel was het mogelijk om op basis van de datum van een (mogelijke) aangifte de dagrapporten van een bepaalde periode te selecteren. Zo konden we de registratie van enkele concrete zedenzaken achterhalen en bestuderen.

Dagrapporten rond zedenzaken bieden veel informatie

De meeste politiekorpsen kenden een justitiële dienst, waartoe onder meer de recherche en zeden- en kinderpolitie behoorden, en een algemene dienst, ook wel geüniformeerde dienst genoemd. De dagrapporten van de algemene diensten vormden qua omvang het grootste bestand. Hierin bleken echter nauwelijks of geen zedenzaken te zijn opgenomen. Die werden namelijk geregistreerd in de dagrapporten van de justitiële diensten of – meer specifiek – van de (zeden)recherche.

---

[8] Op de politiearchieven is de archiefwetgeving van toepassing. Deze bepaalt dat op basis van specifieke selectielijsten een deel van de bescheiden blijvend bewaard moet worden en een deel op termijn kan worden vernietigd. De dagrapporten komen conform die selectielijsten formeel voor vernietiging in aanmerking. Zie hoofdstuk 3.5 onder 1 van de *Lijst van voor vernietiging in aanmerking komende stukken in gemeentearchieven* van 24 augustus 1983/nr. 4130I, Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, Directie Musea, Monumenten en Archieven, Afd. Archieven, kenmerk: 7 november 1983/nr. 83-4072/3715 Directie Overheidsorganisaties en Automatisering. De op de politieposten door de wachtcommandant opgemaakte dag- en nachtrapporten hebben een bewaartermijn van 1 jaar. Uit de jaren 1940-1945 dienen de dag- en nachtrapporten bewaard te blijven. Voorts dienen de door de korpschef aan de burgemeester overgelegde algemene dagrapporten bewaard te blijven, ongeacht hun ouderdom.

[9] De in het verleden opgemaakte toegangen op persoonsnaam zijn niet altijd bewaard gebleven.

De dagrapporten bleken over het algemeen een waardevolle bron van informatie te zijn over hoe de politie in concrete zaken handelde. Zo stond hierin vermeld welke stappen de politie nam in een aangifte- en opsporingstraject. Leidde een melding of aangifte niet tot een proces-verbaal of andere actie van de politie, dan viel dat doorgaans aan de hand van de aantekeningen in de dagrapporten te reconstrueren. Wat en hoeveel er precies vermeld werd, verschilde, zowel per korps als binnen de korpsen.

Ook maandrapporten en maandstatistieken vaak bewaard

Naast dagrapporten vonden we in de politiearchieven ook maandrapporten. Hierin deed de commissaris van politie verslag van de gang van zaken bij het korps in de desbetreffende maand. Ze bevatten ook een overzicht van de misdrijven en overtredingen die waren geconstateerd of waarvan aangifte was gedaan. De maandrapporten waren bedoeld voor de burgemeester, de commissaris van de koningin en de procureur-generaal.

Daarnaast maakte de politie maandstatistieken op voor het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Dit waren kwantitatieve opgaven van alle misdrijven die bij de politie bekend waren.

Nauwelijks beleidsdossiers aangetroffen

Tot slot waren we geïnteresseerd in beleidsdossiers of richtlijnen voor de opsporing bij zedenzaken. Die hebben we echter nauwelijks aangetroffen. Dat valt mogelijk te verklaren doordat er in het overgrote deel van de onderzochte periode nauwelijks sprake was van vastgelegd beleid (zoals richtlijnen en instructies) op het terrein van aangifte en opsporing.[10]

[10] Pas na 2000 zijn er landelijke richtlijnen gekomen, zoals *Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik* (Stcrt. 2005, 17).

3. De organisatie en aansturing van de politie

In de aanloop naar de kern van ons onderzoek – de analyse van een aantal concrete gevallen – schetsen we de context waarin deze casuïstiek zich voordeed. Dat doen we in twee hoofdstukken. In dit hoofdstuk beschrijven we de organisatie van de politie in de periode 1945-1980 (paragraaf 3.1) en de manier waarop de politie werd aangestuurd (paragraaf 3.2). In het volgende hoofdstuk gaan we in op de daadwerkelijke praktijk van aangifte en opsporing in die jaren. Uiteraard ligt de focus in beide hoofdstukken op zedenzaken.

We baseren ons in deze twee hoofdstukken op literatuur- en archiefonderzoek, zoals beschreven in paragraaf 1.2. Ook putten we uit interviews met vijf oud-politiefunctionarissen die in de genoemde periode werkzaam waren bij de kinder- en zedenpolitie.[11] Zij bleken zeer waardevolle informanten. Hun belangrijkste uitspraken worden in de tekst weergegeven. De complete interviews zijn te vinden in bijlage 1.

3.1 De organisatie van de politie in de periode 1945-1980

De Nederlandse politie bestond tussen 1945 en 1993 uit korpsen van de gemeentepolitie en rijkspolitie.[12] Vanaf 1993 gingen deze op in regiokorpsen[13]; in 2013 volgde de vorming van een nationale politie.[14] De jeugd- en zedenpolitie heeft zich geleidelijk ontwikkeld vanaf het begin van de twintigste eeuw. Ook de aandacht voor zedenmisdrijven is sindsdien gegroeid.[15] Lange tijd was de behandeling van zedenzaken echter zeer verschillend georganiseerd.

Gemeentepolitie: speciale rechercheurs en afdelingen

De gemeentelijke politiekorpsen kenden grote verschillen in omvang en aard: van grote stedelijke korpsen met veel specialisatie tot kleine plattelandskorpsen zonder veel specialisatie.[16] Aan het begin van de twintigste eeuw ontstonden bij de grotere korpsen aparte afdelingen voor zedenzaken (Rotterdam 1907, Den Haag 1912, Amsterdam 1920). Later – door de uitbreiding van het takenpakket rond minderjarigen – splitsten deze afdelingen zich op in zedenpolitie en kinderpolitie.[17] In de jaren zeventig werd deze opsplitsing vaak weer teruggedraaid.

[11] Voor een overzicht van de geïnterviewde personen zie bijlage 1.
[12] Geregeld in het Politiebesluit 1945, vervangen door de Politiewet 1957.
[13] Politiewet 1993.
[14] Politiewet 2012.
[15] Van Gelder 1998, p. 23.
[16] C.J.C.F. Fijnaut, *De selectiviteit van het justitiële politieoptreden. Thesis aangeboden tot het verkrijgen van de graad van licentiaat in de Criminologie*, Leuven 1971, typoscript, p. 82.
[17] A.S.C. Visser, 'Veranderend denken over wetstoepassing bij seksuele delicten', in: Jos Frenken en Jeanne Doomen (red.) *Strafbare seksualiteit. Opvattingen en aanpak van politie, justitie en hulpverlening*, Deventer 1984, p. 103.

Opsporing van zedendelicten was in principe de taak van zedenrechercheurs. Bij gemeentelijke korpsen die geen zedenspecialisten hadden, werden de taken verdeeld: de basiseenheden behandelden de relatief eenvoudige zedenzaken en de algemeen rechercheurs de meer complexe (jeugd- en) zedenzaken.[18]

Illustratief is de ontwikkeling bij de gemeentepolitie in Nijmegen:

'De kinderpolitie dateert uit 1927. Aanvankelijk was er geen afdeling Zedenrecherche. Zedenzaken werden in het begin niet door de kinderpolitie behandeld, maar door zedenrechercheurs. Er waren twee zedenrechercheurs die in principe alle zedenzaken deden. Alleen als de zaak wat groter was, werden wij [de kinderpolitie, red.] erbij gehaald.

In 1976 is in Nijmegen de zedenpolitie toegevoegd aan de kinderpolitie, vanaf 1977 was dat de afdeling Jeugd- en Zedenpolitie. De kinderpolitie bestond toen vijftig jaar. De jeugd- en zedenpolitie was minder gestructureerd dan de recherche. We konden meer onze eigen gang gaan. We werden overigens door de recherche niet voor vol aangezien: kortebroekenpolitie. Bij de reorganisatie van 1993 werd Jeugd- en Zedenzaken bij de recherche ondergebracht, met een coördinator.

We kregen veel ruimte van onze chef. We waren goed op elkaar ingespeeld en wisten hoe we moesten optreden, welke keuzes we moesten maken. Dat ging in die tijd ook veel makkelijker dan nu. Het was ook een overzichtelijk provinciestadje: wij kenden iedereen. Zo was het bij de kinderpolitie. De zedenrecherche, dat waren eenmansfuncties, twee man binnen de afdeling Recherche. Ze hadden wel een adjudant als leidinggevende, maar gingen heel erg hun eigen gang. Hoe de zedenrechercheurs opereerden, dat weet ik niet, zij kwamen pas in 1976 over naar de kinderpolitie.

Bij de kinderpolitie werkten relatief veel vrouwen. Er was een soort taakverdeling: de mannen deden de strafrechtelijke kant, de vrouwen de sociale kant, zoals rapportage aan de Kinderbescherming, gesprekken. Bij zedenzaken mochten aanvankelijk vrouwen geen verhoren van verdachten doen. Later werd dat anders.'[19]

Rijkspolitie: basiseenheden en ondersteunende afdelingen

De rijkspolitie was ingedeeld in districten, en elk district in groepen (en waar nodig posten). De groepen vormden de basiseenheden van de rijkspolitie. Elk district kende een aantal ondersteunende afdelingen. Daarin zaten bijvoorbeeld rechercheurs die bijstand leverden aan de groepen of die zelfstandig werden ingezet voor zwaardere delicten. Zo stelde het korps rijkspolitie in 1951 stafofficieren aan, die speciaal belast waren met de zorg voor minderjarigen en slachtoffers van zedendelicten.[20]

Vanaf 1978 had elk district een justitiële dienst, waar districtsrechercheurs werkzaam waren. Zij ondersteunden waar nodig de groepen. Aangiftes kwamen altijd bij de groepen binnen en ook de opsporing van zedenzaken vond primair bij de groepen plaats. In bepaalde gevallen voerden de districtsrechercheurs het onderzoek uit. De rijkspolitie ondersteunde sommige gemeentelijke korpsen[21] en omgekeerd kon een gemeentelijk korps ook bijstand verlenen aan een rijkspolitiekorps.

Regionale politie: organisatie zedenzorg overal anders

Met de vorming van de regionale politie (vanaf 1993) zou men meer harmonisatie verwachten in de manier waarop de behandeling van zedenzaken binnen de korpsen was georganiseerd. In een onderzoek in 1998 constateerde de Inspectie Politie echter dat de organisatie van de zedenzorg niet

[18] Van Gelder 1998, pp. 21-22.
[19] Interview Wevers/Oude Egberink.
[20] Visser 1984, p. 103.
[21] Van Gelder 1998, pp. 21-22.

altijd herkenbaar aanwezig was in de politieregio's en in elk geval verschillend was geregeld.[22] De inspectie concludeerde dan ook:

'Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat de zedenzorg in de regionale politiekorpsen op verschillende plaatsen en op verschillende wijze, en in sommige korpsen versnipperd, is ondergebracht. (...) De organisatie van de politiële zedenzorg levert daardoor een gevarieerd en onoverzichtelijk beeld op.'[23]

3.2 De aansturing van de opsporing

In de vorige paragraaf zagen we dat de politiekorpsen veelal speciale rechercheurs hadden voor de opsporing van zedenzaken. Deze rechercheurs opereerden echter niet zelfstandig.

Procureurs-generaal verantwoordelijk voor opsporing

In de onderzochte periode, de jaren 1945-1980, was de opsporing van strafbare feiten de verantwoordelijkheid van de procureur-generaal binnen zijn werkgebied. Hij kon daartoe bevelen geven aan de hoofdofficieren van justitie.[24] Elke procureur-generaal fungeerde ook als directeur van de politie, op basis waarvan hij toezicht hield op de politie en de wijze waarop zij haar opsporingstaak vervulde.[25]

OM verantwoordelijk voor aansturing politie

Het zwaartepunt van het opsporings- en vervolgingsbeleid lag bij het arrondissementsparket, dat bestond uit een hoofdofficier van justitie als hoofd van het parket, arrondissementsofficieren van justitie, substituut-officieren en parketsecretarissen. De officier van justitie had een centrale positie in de opsporing en gaf leiding aan het opsporingsonderzoek door de politie. Dit onderzoek begon na een melding, een officiële aangifte, of na waarneming door een opsporingsambtenaar. De politie opereerde bij de opsporing van strafbare feiten dus onder gezag van het OM en werd door het OM aangestuurd.[26]

Rol van het OM lange tijd beperkt

Tot de jaren tachtig lijkt die rol van het OM niet sterk ontwikkeld. De politie, zo constateerde Fijnaut in 1971, had een grote zelfstandigheid bij het uitstippelen van het te voeren beleid en 'een grote mate van beslissingsmacht, omdat het Openbaar Ministerie bij de daadwerkelijke opsporing nauwelijks betrokken was.'[27] Illustratief in dit verband is ook de opmerking van prof. mr. G. Duisterwinkel in zijn preadvies aan de Nederlandse Juristenvereniging in 1968: 'Feit is dan ook, dat de opsporingsdiensten bij de handhaving van een niet gering aantal wettelijke bepalingen tegenover het openbaar ministerie niet slechts op het stuk van de reconstructie van strafbare feiten, maar ook op dat van het opsporingsbeleid (b.v. onder welke omstandigheden dient proces-verbaal opgemaakt te worden) een grote zelfstandigheid bezitten.'[28]

---

[22] Van Gelder 1998, p. 51.
[23] Van Gelder 1998, pp. 59 en 103.
[24] G.J.M. Corstens en P.J.P. Tak, *Het openbaar ministerie*, Zwolle 1982, pp. 44 en 52-53; R.A.F. Gerding, 'Het Openbaar Ministerie in de periode 1950-1999', in: A.G. Bosch, P.M. Frielink, G.C. Haverkate, M.E. de Meijer en L. Plas (red.) *Twee eeuwen Openbaar Ministerie*, Den Haag 2011, pp. 66 en 115.
[25] Corstens en Tak 1982, pp. 53 e.v.; H.G. van de Bunt en E. Niemeijer (red.) *Honderd jaar rijksrecherche, Terugblik en toekomst*, Den Haag 1997, pp. 18-19.
[26] Zie ook Van Gelder 1998, pp. 70-71.
[27] Fijnaut 1971, p. 104.
[28] Handelingen NJV 1968, p. 220.

In de jaren zeventig en tachtig erkende het OM de noodzaak van een opsporingsbeleid en een exclusieve rol daarbij voor het OM.[29] Dit kwam mede doordat het aantal aangeleverde zaken sterk groeide, waardoor het nodig was om op een consistente manier prioriteiten te stellen. In 1988 stelde Fijnaut echter vast dat die formele leidende rol van het OM nauwelijks tot ontwikkeling was gekomen.[30]

Pas in de jaren negentig lijkt de rol van het OM een stuk intensiever geworden.[31] Het rapport van de Inspectie Politie zegt hierover het volgende: 'De officier van justitie heeft de leiding bij het opsporingsonderzoek en stuurt de politie aan. Dat houdt in dat hij alle belangrijke beslissingen neemt in het onderzoek, contacten onderhoudt met de rechter-commissaris en de strafzaak op de zitting behandelt.'[32] De inspectie concludeert dan ook: 'De bemoeienis van de officier van justitie in de aansturing van de politie bij individuele strafzaken is intensief te noemen.'[33]

Die ontwikkeling ging niet vanzelf gezien de relatieve vrijheid waarbinnen de politie voordien kon opereren: 'Het lastigste gespreksonderwerp in het contact tussen recherchechef en officier zou het bespreken van de te prioriteren onderzoeken worden; dit was immers van oudsher de verantwoordelijkheid en solo-bezigheid van de recherchechef en bemoeienis daarin van een officier werd als inmenging in interne aangelegenheden ervaren.'[34]

---

[29] C.J.C.F. Fijnaut, 'Waar ging het met de politie-organisatie in de jaren '70 heen', in: *Tijdschrift voor de Politie*, november 1980, afl. 11, p. 104.

[30] C.J.C.F. Fijnaut, 'De magistratelijke rol van de politie', in: H.J. Snijders, D. Zwitser, C.J.C.F. Fijnaut, H. van Maarseveen (Ed.) *Overheidsrechter gepasseerd: Conflictbeslechting buiten de overheidsrechter om*, Tilburg 1988, p. 325.

[31] Zie onder meer Van Gelder 1998 en B.L. Mac Lean, 'Contact tussen O.M. en recherche door de jaren heen. De praktijk', in: *Recherche, Justitiële verkenningen*, jrg. 30, nr. 4, 2004, pp. 64-65.

[32] Van Gelder 1998, pp. 70-71.

[33] Van Gelder 1998, p. 111; Mac Lean 2004, p. 65. De intensievere sturing uit zich ook in de richtlijnen die sindsdien zijn vastgesteld. Een algemene richtlijn kwam in 2003: de Aanwijzing voor de opsporing. Deze kwam voort uit de noodzaak meer greep te krijgen op de afwegingen bij de keuze wel of niet op te sporen. Ten aanzien van zedenzaken kwam vanaf de jaren tachtig een aantal richtlijnen tot stand, vanuit de toenemende aandacht voor de bejegening van slachtoffers van zedendelicten.

[34] Mac Lean 2004, p. 64.

4. Aangifte en opsporing in de praktijk

In het vorige hoofdstuk beschreven we de organisatie en aansturing van de politie in de periode 1945-1980. Daarmee beoogden we de casuïstiek uit hoofdstuk 5 en 6 in de juiste context te plaatsen. Dat kan echter niet zonder ook te kijken naar de dagelijkse praktijk van aangifte en opsporing in die jaren. Die beschrijven we in dit hoofdstuk.

Allereerst gaan we in op het proces van aangifte en registratie in het algemeen (paragraaf 4.1) en bij zedenzaken in het bijzonder (paragraaf 4.2). Daarna bespreken we in hoeverre hierin uniform en beleidsmatig werd gewerkt (paragraaf 4.3). In paragraaf 4.4 komt het keuzeproces aan de orde, om wel of niet tot opsporing over te gaan. En in paragraaf 4.5 tot slot, bespreken we de verantwoordelijkheid voor het seponeren van zaken: wie nam in de praktijk die beslissing?

Net als in het vorige hoofdstuk baseren we ons ook hier op literatuur- en archiefonderzoek en op de gesprekken die we gevoerd hebben met voormalige politiefunctionarissen. Als het gaat om de literatuur waren vooral de studies van Fijnaut (1971) en Goderie (2002)[35] van grote waarde.

4.1 Het proces van aangifte en registratie

Net als nu konden mensen in de jaren 1945-1980 op verschillende manieren aangifte doen. Daarna startte er al dan niet een opsporingsonderzoek. Het hele proces werd bijgehouden in dagrapporten. Hieronder beschrijven we hoe dat in zijn werk ging.

Op verschillende manieren aangifte doen

In de onderzochte periode – en ook daarna – konden aangiftes schriftelijk, telefonisch of aan de balie worden gedaan. Gebeurde dat schriftelijk, dan werd de aangifte via de groepschef doorgegeven aan een rechercheur. Over de mondelinge aangiftes schrijft Fijnaut in 1971 het volgende:

'Een aangifte kan telefonisch en in persoon aan de balie worden gedaan. In beide gevallen is het mogelijk dat de rechercheur die met de loketdienst is belast, de aangifte in het register boekt, of de aangifte zelf opneemt, en muteert in het dagrapport. Meestal echter geeft hij de aangifte door aan een andere rechercheur; is de aangever in persoon aanwezig dan heeft hij een onderhoud met de aangewezen rechercheur; is de aangifte telefonisch gedaan en acht de rechercheur die met de loketdienst is belast, het van belang dat een rechercheur ter plaatse gaat, dan wijst hij er een aan, acht hij dit niet van belang en boekt hij de aangifte ook niet in het register of muteert hij deze niet op het dagrapport, dan vraagt hij, eventueel, of de aangever persoonlijk naar het bureau wil komen om aangifte te doen.'[36]

---

[35] Fijnaut 1971; M.J.H. Goderie, A.M. Overgaag en N. Rozeboom, *In het belang van het slachtoffer van seksueel geweld. Het JOS-project in het arrondissement Alkmaar*, Verwey-Jonker Instituut, Alkmaar 2002. Fijnaut bestudeerde uitvoerig de algemene praktijk van aangifte en opsporing zoals die rond 1971 in Tilburg plaatshad. Goderie e.a. bekeken, vanuit het perspectief van de behandeling van zeden-slachtoffers, de praktijk bij de aangiftes van zedenzaken bij de politie binnen het gerechtelijk arrondissement Alkmaar.

[36] Fijnaut 1971, pp. 95-96.

De aangiftes kwamen, via de balie of via de adjudant, meestal bij de rechercheurs terecht, zo blijkt uit de studies van Fijnaut[37] en Goderie.[38] Deze rechercheurs vermeldden de aangiftes, hun bevindingen en eventuele bijzonderheden in dagrapporten.

Soms opsporing zonder aangifte

Niet alle zaken begonnen met een aangifte bij de politie. Het kwam ook voor dat een officier van justitie (OvJ) het onderzoek opdroeg. Dat blijkt bijvoorbeeld uit een dagrapport uit 1961 van de recherche van Roermond.[39] Hierin wordt gesproken over een zedenmisdrijf door een geestelijke. Die zaak is waarschijnlijk rechtstreeks aangekaart bij de OvJ, omdat in het dagrapport staat dat de OvJ een rechercheur verzoekt hem op te bellen. Doel is om een bepaalde persoon, die niet met naam genoemd wordt, aan te houden.

Registratie van aangiftes en processen-verbaal

Een aangifte werd opgenomen op een aangifteformulier en chronologisch geregistreerd in een aangifteregister. De ambtenaar die de aangifte opnam, maakte hier vervolgens een aantekening van (bij de politie 'mutatie' genoemd). Deze ging naar de wachtcommandant of adjudant, die de belangrijkste mutaties registreerde in een dag- of nachtrapport. Politiekorpsen met een afdeling Zedenzaken hielden aparte dagrapporten voor zedenzaken bij. Andere korpsen namen de zedenzaken op in de dagrapporten van de recherche.

De commissaris kreeg vanuit de dagrapporten van de verschillende afdelingen elke ochtend een samenvatting van de belangrijkste gebeurtenissen. Daarnaast werden maandrapporten opgemaakt, waarin per afdeling de belangrijkste zaken en cijfers werden vermeld. De maandrapporten waren bedoeld voor de burgemeester, de commissaris van de koningin en de procureur-generaal.

Werd in een zaak proces-verbaal opgemaakt dan bewaarde de politie een kopie. Veelal werden de processen-verbaal chronologisch in registers aangetekend, soms voorzien van een toegang op naam.

Dagrapporten als logboek

De dagrapporten speelden in het gehele proces van aangifte en opsporing een belangrijke rol. Een oud-rechercheur omschrijft de functie ervan als volgt:

---

[37] Fijnaut 1971, pp. 95-96.

[38] De praktijk in Alkmaar in 2002 bij zedenzaken was dat bij de helft van de bureaus baliemedewerkers de wachtcommandant of chef van dienst lieten beoordelen wanneer moest worden doorverwezen naar een rechercheur. Die besliste. Anderen beoordeelden zelf of het een zedendelict betrof. Na deze beoordeling werd verwezen naar een zedenrechercheur of taakaccenthouder Zeden, verbonden aan een regionale afdeling Zeden. Zie Goderie e.a. 2002, pp. 12-13, 16, 28.

[39] Gemeentearchief Roermond, Archief Gemeentepolitie Roermond 1945-1993 (1994), inv.nr. 721.

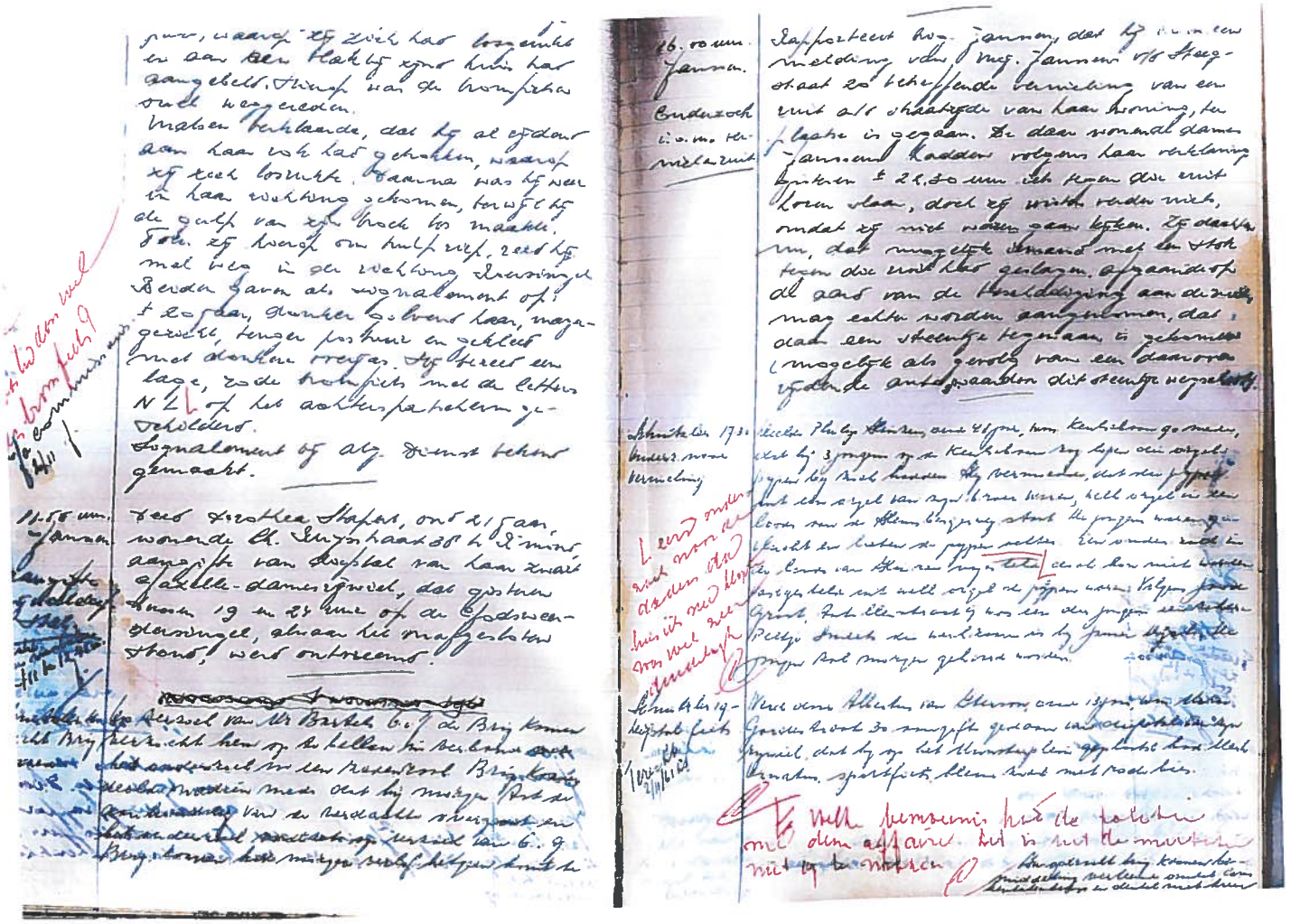

Bladzijden uit het dagrapport van de gemeentepolitie te Roermond uit 1961. De rode aantekeningen in de marge zijn van de commissaris van politie (Gemeentearchief Roermond, Archief Gemeentepolitie Roermond 1945-1993 (1994), inv.nr. 721).

'Een dagrapport is een soort verantwoording van wat je op een dag hebt gedaan, een logboek en verantwoording. De commissaris kreeg dat ook te zien. En ze werden gebruikt voor de dagelijkse persbijeenkomsten.'[40]

Dagrapporten konden verschillende verschijningsvormen hebben: handgeschreven of getypt, losbladig of (later) ingebonden. De rapporten waren meestal ingedeeld in kolommen, waarin de voortgang van de zaak kon worden bijgehouden. Soms beperkte de registratie zich tot een relaas van de gebeurtenis op de dag zelf. Daarnaast zagen we in de dagrapporten van de gemeentepolitie Roermond[41] dat de commissaris in de marge aantekeningen maakte of vragen stelde. De behandelende rechercheur reageerde hier vervolgens weer schriftelijk op. Ook zagen we in de dagrapporten van de zedenpolitie in Nijmegen[42] dat de behandelende rechercheur in de marge werd vermeld.

[40] Interview Wevers/Oude Egberink.

[41] Gemeentearchief Roermond, Archief Gemeentepolitie Roermond 1945-1993 (1994), inv.nr. 721.

[42] Bijvoorbeeld een dagrapport uit 1969: Regionaal Archief Nijmegen, Archief Gemeentepolitie Nijmegen (1911)1943-1994, inv.nr. 3605.

De adjudant parafeerde dat hij de mutatie in het dagrapport had gezien.
De gemeentepolitie Tilburg hanteerde in 1971 het volgende voorschrift voor het dagrapport:

'In het dagrapport moeten worden gemuteerd: alle aangiften, klachten, onderzoeken inzake strafbare en niet-strafbare feiten, aanhoudingen, inverzekeringstellingen, invrijheidstellingen, inbeslagnemingen, waarschuwingen, controles, surveillances, begeleidingen en assistentie-verleningen. Geheime of vertrouwelijke mededelingen behoeven niet in het dagrapport te worden vermeld, doch moeten ten spoedigste op andere wijze aan de afdelingschef worden gerapporteerd.'[43]

De dagrapporten maakten het dus mogelijk om de meeste activiteiten in een concrete zaak te volgen. In hoeverre geheime of vertrouwelijke mededelingen buiten het dagrapport werden gehouden, hebben wij niet kunnen vaststellen. Ook weten we niet hoe deze informatie dan wel werd gedeeld.

4.2 De aangifte en registratie van zedenzaken

Als het ging om zedenzaken, was het aangifte- en registratieproces in principe hetzelfde als hierboven beschreven. De geïnterviewde oud-politiefunctionarissen meldden dat dit soort zaken doorgaans nauwgezet werden gemuteerd. Fijnaut zegt hierover: 'Geen rechercheur (...) zal er aan denken om een grote inbraak, een zware mishandeling, een beroving etc. niet te muteren.'[44]

Een voormalig hoofd van de kinder- en zedenpolitie zegt:

'Alles werd gemuteerd. Bovendien kwamen we elke ochtend bij elkaar waar alle zaken die speelden kort in het team besproken en gedeeld werden. En we hadden een eigen maatschappelijk-werkafdeling die daarbij ook aanwezig was. Tegenwoordig wordt ook weer gesproken over een multidisciplinaire aanpak van zedenzaken, maar in die tijd deden we dat dus ook al.'[45]

En ook een andere oud-rechercheur is hierin stellig:

'Van een melding maakte de politie een mutatie. In principe werd alles aan meldingen en aangiften netjes vastgelegd.'[46]

Inzet van zedenrechercheurs
Bij een aangifte van een zedenzaak werd meestal direct een (zeden)rechercheur ingeschakeld om de aangifte op te nemen. Daarvoor beschikte een aantal gemeentelijke politiediensten over een aparte afdeling Jeugd- en Zedenzaken. In de jaren zestig en zeventig ging dat echter nog wel eens mis:

'Wel kon het in het verleden voorkomen dat een baliemedewerker iemand die aangifte wilde doen, wegstuurde. In de begintijd kwam het wel eens voor dat een baliemedewerker daar zelf mee begon, met het opnemen van de aangifte, al was dat maar uit nieuwsgierigheid. Daar hebben we wel een eind aan gemaakt, want dat kon natuurlijk niet, iedereen kon dan immers meeluisteren. Er was voor de opvang van zedenzaken altijd iemand beschikbaar.'[47]

---

[43] Fijnaut 1971, p. 93.
[44] Fijnaut 1971, p. 123.
[45] Interview Kostwinder.
[46] Interview Van de Steege.
[47] Interview Wevers/Oude Egberink.

Bij de rijkspolitie werden aangiftes opgenomen door de groepen, aangezien hier geen gespecialiseerde afdelingen waren. Wel kon bij een zedenzaak een beroep worden gedaan op gespecialiseerde districtsrechercheurs. Zij boden ondersteuning of namen de leiding van het onderzoek op zich. Een voormalig rechercheur van de rijkspolitie zegt hierover:

'Aangiftes kwamen gewoon bij de plaatselijke politie binnen. Als het nodig was, kwam er een belletje naar mijn baas in Nijmegen om ondersteuning. Hoe die aangifte dan precies verliep, weet ik niet. Zedenzaken werden op de groepen behandeld, daar was geen specifieke afdeling Zedenzaken, evenmin voor fraude bijvoorbeeld. Bij de gemeentepolitie wel. Ik neem aan dat als een zaak ernstig genoeg was, een chef van een groep om assistentie zou vragen.'[48]

Soms leek de politie het moeilijk te hebben met aangiftes van zedenzaken. Zo vertelt een oud-zedenrechercheur:

'Ik herinner me mijn eerste zedenzaak: een zaak van een vrouw die aangifte deed tegen haar man die ontucht pleegde met haar kinderen. Ik haalde onze adjudant erbij. Die zei tegen de aangeefster: "Het is beter dat je dit verhaal niet hier vertelt maar bij de huisarts." De adjudant legde dat achteraf uit: "Dat zijn zaken waar we niet aan moeten beginnen, dat hoort bij de huisarts." Overigens heeft die vrouw alsnog aangifte gedaan. Veel zedenzaken hadden ook te maken met incest. Het was daarom een goede zaak dat de zedenpolitie bij de kinderpolitie is gekomen.'[49]

Weinig aangiftes van zedenzaken binnen de RKK

Er werd weinig aangifte gedaan van zedendelicten gepleegd door rooms-katholieke geestelijken, zo constateerde de commissie-Deetman in haar eindrapport.[50] Ook de geïnterviewde oud-politiemensen herinneren zich weinig tot geen concrete zaken:

'Er werden inderdaad zeer weinig aangiften gedaan in dit soort zaken. Wij kregen wél aangiften tegen dominees, zoals incestzaken binnen streng christelijke kringen. Als er sprake was van seksueel misbruik, dan was, zo is mijn gevoel, de politie niet de eerste waar men naartoe ging. Als men al een stap verder ging, dan werd het leeuwendeel van de zaken afgekaart tussen de priester en de hoofdofficier. Ik denk dat ouders, als kinderen met een misbruikverhaal thuiskwamen, eerst met iemand binnen de kerk gingen praten, zeker in die tijd. Er werden dan denk ik afhankelijk van de uitkomst afspraken gemaakt, de officier van justitie moest het weten, mogelijk de PG [procureur-generaal, red.], de bisschop. De meeste zaken werden, zo is inmiddels wel duidelijk geworden, door de kerk zelf afgedaan. De slachtoffers telden niet, ook voor de kerk niet. De kinderen werden vaak niet geloofd, of durfden niet alles te vertellen, ook niet aan de eigen ouders.'[51]

4.3 Uniformiteit en aansturing in de praktijk

In hoofdstuk 3 bespraken we de organisatie van de politiekorpsen in de onderzochte periode. We zagen toen dat er grote verschillen waren in de manier waarop de zedenzorg binnen de korpsen was ondergebracht. Die verschillen zijn ook te zien in de manier waarop er in de praktijk binnen de korpsen werd gewerkt. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de studie van Fijnaut uit 1971[52]: '(...) de wijze waarop de aangiften van delicten formeel en reëel worden behandeld, [is] niet in elk korps hetzelfde.'

---

[48] Interview Van de Steege.
[49] Interview Wevers/Oude Egberink.
[50] W.J. Deetman, P.J. Draijer, P. Kalbfleisch, H.L.G.J. Merckelbach, M.E. Monteiro en G.H. de Vries, *Seksueel misbruik van minderjarigen in de Rooms-Katholieke Kerk*, 2 delen, Amsterdam 2011, deel 1, pp. 259-260.
[51] Interview Kostwinder.
[52] Fijnaut 1971, p. 78.

Ook stelt hij: 'Ten aanzien van het justitiële politieoptreden als zodanig zijn trouwens weinig voorschriften gegeven en degene die bestaan, zijn dikwijls zeer ruim geformuleerd en bieden dan ook geen houvast voor het verkrijgen van een inzicht in de praxis van een afdeling Recherche.'

Dit beeld lijkt voor de hele onderzoeksperiode, en ook daarna nog, op te gaan. Zo constateert de Inspectie Politie in 1998 dat de meeste regionale politiekorpsen geen geschreven en geformaliseerd regionaal beleid voor de zedenzorg hadden: 'In de meeste gevallen kan gesproken worden van intern, vaak districtelijk beleid, of beleid van een specialistische afdeling of van de specialisten zelf.'[53]

Geen beleid, wel richtlijnen

In plaats van beleid waren er op regionaal en lokaal niveau wel richtlijnen voor de aangifte en opsporing. Vaak stonden die in de dienstvoorschriften van de afzonderlijke politiediensten. De gemeentepolitie Nijmegen bijvoorbeeld stelde in 1964 een 'Algemeen dienstvoorschrift' vast met praktijkrichtlijnen. Daarin stond bijvoorbeeld wat de werkwijze was als kinderen bij zedenzaken werden verhoord. Het voorschrift stelde dat dit 'dient te geschieden door mej. C. Als mej. C. niet aanwezig is, dient de zaak aan de commissaris te worden voorgelegd. In geen geval eerst zelf pionieren.'[54]

Ook de gemeentepolitie Breda stelde in 1964 dergelijke richtlijnen vast. Daarin werd onder andere bepaald dat de kinder- en zedenpolitie in nauw contact moest werken met de recherche, 'waartoe o.m. dagelijks rapport wordt gehouden.' Daarnaast moest de afdeling regelmatig overleggen met de wijkagenten, afdeling Bijzondere Wetten, de Raad voor de Kinderbescherming en voogdijverenigingen.[55]

Aansturing wisselt per korps

Los van de dienstvoorschriften waren er in de praktijk grote verschillen in de aansturing van de recherche. In de ene gemeente had de rechercheur meer vrijheid dan in de andere. In Tilburg bijvoorbeeld was de werkwijze in de jaren vijftig en later vrij streng geregeld, herinnert een oud-rechercheur zich:

'Als iemand aangifte wilde doen over een zedenzaak, dan werd deze persoon doorverwezen naar de recherche. Van een aangifte werd een mutatie gemaakt. Mutaties werden bij de adjudant ingeleverd. Aangiftes werden op een formulier opgenomen. De dagrapporten zullen door de adjudant zijn opgemaakt. Wij leverden alles in bij de adjudant. De adjudant bepaalde vervolgens wie welke zaak kreeg. Dat was heel streng geregeld. De adjudant bepaalde ook hoe je de zaak afwerkte.'[56]

In Nijmegen daarentegen konden de rechercheurs lange tijd veel zelfstandiger opereren. Een voormalig rechercheur van de kinder- en zedenpolitie zegt hierover:

'Vroeger ging dat heel eenvoudig. Als rechercheur kon je dat zelf regelen. Het draaide vooral om de kennis en ervaring van de rechercheur. Die bepaalde zelf wat er moest gebeuren en hoe. Pas in de jaren tachtig kantelt het beeld. Je kreeg minder tijd, het aantal zaken nam bovendien sterk toe. Voor die tijd bemoeide de dienstleiding zich daar niet zo mee. Men liet het vooral over aan de afdeling zelf. Dat draaide gewoon goed, er was vertrouwen. Maar in de tijd dat zedenpolitie en kinderpolitie nog niet één afdeling vormden, stonden ze ook helemaal los van elkaar, ook qua werkwijze.'[57]

---

[53] Van Gelder 1998, p. 42.

[54] Regionaal Archief Nijmegen, Archief Gemeentepolitie Nijmegen (1911) 1943-1994, inv.nr. 112 (Concept-indeling 'Algemeen Dienstvoorschrift'). Naam vervangen door letter.

[55] Stadsarchief Breda, Archief Gemeentepolitie Breda (1927) 1937-1974 (1978), inv.nr. 369 (Organisatie en werkwijze van de Justitiële dienst, 31 augustus 1966).

[56] Interview Kremers.

[57] Interview Wevers/Oude Egberink.

Regelmatig overleg met het OM

Al eerder gaven we aan dat het OM in de onderzochte periode een overwegend reactieve rol speelde. Wel kregen we uit de gevoerde gesprekken de indruk dat rechercheurs bij zedenzaken in de regel snel contact opnamen met de OvJ om over de zaak te overleggen. Dat gebeurde zowel bij de rijkspolitie als bij de gemeentepolitie. Zo vertelt een oud-rechercheur van de rijkspolitie:

'Bij de rijkspolitie kon je vanaf een bepaalde rang rechtstreeks contact opnemen met de OvJ. Die contacten waren best goed, we kwamen er nogal eens om een zaak goed door te praten. Je had altijd overleg met een OvJ voordat je met een zaak aan de gang ging. Dat was regel. Je ging nooit zomaar aan de slag. Zeker niet als op voorhand een OvJ zou zeggen: dan moet je er niet aan beginnen. Als een aangifte onvoldoende bewijs opleverde, probeerden we toch via een andere invalshoek meer bewijs te krijgen. Maar als dat er niet was, dan overlegde je met de plaatselijke politie waar je bij was gehaald, dan zei je: 'Dat wordt niets, laat verder zitten.' Maar niet dan nadat de mogelijkheden voor bewijs waren onderzocht. Dan hield je de zaak over het algemeen wel in de gaten, mocht zich weer iets vergelijkbaars voordoen. Je hield de aangifte dan in de la. Maar in het algemeen werd een OvJ betrekkelijk snel in het proces ingeschakeld. Een OvJ had de leiding bij een onderzoek, bij grote zaken. Dan had je om de paar dagen wel contact. Bij zedenzaken bemoeide de OvJ zich ook actief, zeker als het wat ernstiger of groter was.'[58]

Een rechercheur van de gemeentepolitie bevestigt dit:

'Eens in de maand was er overleg met de officier van justitie. Je had dan een buffer zaken. Met hem besprak je dan of een zaak geseponeerd werd, waar je wel en waar je niets aan deed. Dat besprak je als rechercheur zelf met de officier. Daarna ging je ermee naar de adjudant. Het ging alleen maar om zaken waar te weinig bewijs in was. Als het al direct duidelijk was dat het geen haalbare zaak was, dan overlegde ik met de adjudant die besliste. Dan werd het een politiesepot. De adjudant besprak het zo nodig zelf met de officier. Het ging vaak om zaken als diefstal, meestal met geweld, mishandeling. In die zaken had je vaak gebrek aan bewijs.'[59]

4.4 De keuze om al dan niet op te sporen

Als er aangifte was gedaan, was het vervolgens de vraag of er een opsporingsonderzoek werd ingesteld of dat de zaak werd geseponeerd. Dat was altijd een lastige beslissing, zeker bij zedenzaken. Zo schrijft C.J. de Poot in 2004:

'Het besluit of een onderzoek moet worden voortgezet, stopgezet of elders moet worden ondergebracht, wordt vaak pas genomen nadat initiële opsporingshandelingen – zoals het onderzoek op de plaats delict of het horen van getuigen – zijn verricht. Zelfs het moment waarop dit soort ingewikkelde beslissingen wordt genomen, vormt dus een dilemma: wordt deze beslissing direct na de melding genomen, dan wordt er geen kostbare mankracht verspild aan zaken die gezien hun aard en ernst niet voor verder onderzoek in aanmerking komen. Wordt deze beslissing genomen nadat er meer informatie voorhanden is, dan kan men zich een meer gefundeerd oordeel vormen over de aard, de ernst en de opsporingskansen van een zaak.' [60]

[58] Interview Van de Steege.

[59] Interview Kremers.

[60] Sinds 2003 geeft de eerdergenoemde *Aanwijzing voor de opsporing* een duidelijk kader. Zie C.J. de Poot, 'Dilemma's in de opsporing', in: *Justitiële verkenningen* jrg. 30, nr 4, 2004, p. 11: 'Er zijn twee criteria van belang bij het aangeven van wat in redelijkheid verwacht mag worden: de ernst van het strafbare feit, en de aanwezigheid van opsporingsaanwijzingen die kunnen leiden tot opheldering van de zaak (het vinden van verdachten en bewijs). De voor de hand liggende vuistregel is dat hoe ernstiger het feit, hoe meer moet worden gedaan om de zaak op te helderen zodat verdachten vervolgd en berecht kunnen worden.'

Maar keuzes maken uit de grote hoeveelheid zaken die zich aandienden, was onvermijdelijk. Dat bevestigt ook een oud-adjudant:

'Toen ik adjudant bij de recherche was ging ik elke twee, drie weken naar de administratie. Ik keek dan welke aangiftes we niet meer gingen aanpakken en welke wel. Dat waren kleinere zaken en er was geen bewijs te halen. Daar kwam geen officier van justitie aan te pas. Later kwamen er richtlijnen. Je moest ook wel schiften. Er werden iedere dag nieuwe zaken verdeeld. Er waren collega's die daardoor veel te veel zaken op hun bordje hadden. Die liepen gewoon vast in het werk en werden daarin ook niet begeleid. Oude zaken waar justitie toch nooit meer aan zou beginnen werden weggehaald. Met de officier werd dan maandelijks overlegd welke zaken "opgelegd" konden worden, ook als er al proces-verbaal was opgemaakt. Dat werd dan, op advies van de officier, niet ingezonden.'[61]

Bij de uiteindelijke keuze om al dan niet te gaan opsporen en vervolgen, speelden in ieder geval twee factoren een rol: de bewijsbaarheid van een zaak en de afweging of een niet-strafrechtelijke aanpak effectiever zou kunnen zijn. Hieronder lichten we deze factoren toe.

Keuzefactor 1: de bewijsbaarheid van een zaak

Bewijsbaarheid vormde een belangrijke factor bij de vraag of een zaak ook daadwerkelijk kon en moest worden doorgezet.[62] We verwijzen daarbij naar het essay van Kool in de publicatie van het rapport van de commissie-Deetman:[63]

'Om te kunnen veroordelen wegens een zedendelict moet in rechte wettig en overtuigend worden bewezen dat het feit als omschreven in de tenlastelegging door de verdachte is begaan en dat het verwijtbaar handelen betreft. In zedenzaken levert de vaststelling van het opzet echter regelmatig problemen op. Dat komt omdat zedendelicten zich in de regel voordoen in de beslotenheid van het contact tussen de verdachte en het slachtoffer, buiten de waarneming van derden. De strafwet verbiedt echter om iemand te veroordelen op één enkele getuigenverklaring (artikel 342 lid 2 Sv). Wanneer de verdachte ontkent, wat regelmatig het geval is, moet de verklaring van het slachtoffer worden bevestigd door ander bewijsmateriaal.

Dat andere bewijsmateriaal moet dus een zekere 'eigen waarde' hebben, niet voldoende is wanneer een derde verklaart dat het slachtoffer aan hem of haar heeft verteld over het zedendelict. Dit levert namelijk slechts een verklaring van horen zeggen op, die wel relevant is, maar slechts als steunbewijs. Noodzakelijk is dat er naast de verklaring van de slachtoffer-getuige aanvullend, zelfstandig bewijs is waaruit het opzet van de pleger kan worden afgeleid. Dat aanvullende bewijs kan de vorm hebben van een verklaring van een derde, weergevende een eigen waarneming van het seksuele contact.

Medische rapportages of anderszins ondersteunende forensische rapportages die steun bieden aan de verklaring van het slachtoffer zijn eveneens van belang. Of het in samenhang met de verklaring van het slachtoffer voldoende bewijs oplevert, zal afhangen van de vraag in hoeverre ze zelfstandig steun bieden aan de verklaring van het slachtoffer. Anders gezegd: wanneer het slachtoffer zegt dat het seksuele contact werd afgedwongen met fysiek geweld en de medische rapportage melding maakt van kwetsuren, is daarmee het scenario van de verdachte waarin deze verklaart dat met beider toestemming sprake is geweest van ruwe seks niet weerlegd.'

---

[61] Interview Wevers/Oude Egberink.

[62] S. Meuwese, 'Aangifte van seksueel misbruik, een verkenning onder jeugdige slachtoffers', in: *Jeugd en seksueel misbruik, Justitiële verkenningen*, jrg. 26, 2000, p. 70; Van Gelder 1998, pp. 58-59; C.J. de Poot en P.J. van Koppen, 'Meten van recherchewerk', in: *Recherche, Justitiële verkenningen*, jrg. 30, 2004, p. 46.

[63] R.S.B. Kool, 'Schuivende panelen. Een achtergrondstudie naar wereldlijke en kerkelijke ontwikkelingen rondom seksueel misbruik van minderjarigen binnen de Rooms-Katholieke Kerkprovincie (1945-2010)' in: Deetman e.a. 2011, deel 2, pp. 117-123.

Het is dus goed mogelijk dat een aantal aangiftes tegen zedenmisbruik niet tot opsporing hebben geleid, omdat het bewijs niet was rond te krijgen. Een oud-rechercheur van de rijkspolitie zegt hierover:

'Als er iets binnenkwam werd wel gewogen of er aangifte opgenomen moest worden. Bij twijfel werd met de chef overlegd. Het ging dan steeds om het punt: kan ik er iets mee? Ikzelf ben altijd serieus met zaken omgegaan. Maar het moest wel om een haalbare zaak gaan, dat wil zeggen met voldoende bewijs. Anders moet je daar een OvJ niet mee lastigvallen. Maar bij twijfelgevallen volgde altijd overleg met de OvJ. In een enkel geval, heb ik zelf niet meegemaakt, als een bureau geen serieuze aandacht aan een zaak besteedde, richtte een melder zich wel rechtstreeks tot de OvJ en dan kwam er alsnog een opdracht van de OvJ. Of de politie ook wel eens iets onder tafel veegde? Vast, bijvoorbeeld bij woord-tegen-woord. Maar ik ben er altijd van uitgegaan: als er sprake is van seksueel misbruik, dan ga ik ervan uit dat het gebeurd is.'[64]

Niet alleen de bewijsbaarheid zelf, maar ook de zoektocht naar bewijs en de neveneffecten daarvan, konden een reden zijn om niet te gaan opsporen. We illustreren dat aan de hand van de volgende casus:

In 1953 werd door de ouders van een elf jaar oud meisje aangifte gedaan van ontucht met hun dochtertje door twee onderwijzers, van wie er één broeder was. Beide onderwijzers ontkenden. De zaak werd, overigens pas twee maanden na het verhoor, gemeld bij de OvJ te Breda die nader onderzoek gelastte. De commissaris raadde dat af met de volgende motivatie:

'Het onderzoek naar de vraag of beide onderwijzers of één hunner meermalen met getuige L. alleen is geweest, zou met zich meebrengen dat hieromtrent andere kinderen gehoord zouden moeten worden. Dit verhoor zou niet plaats kunnen hebben buiten voorkennis van de respectievelijke ouders en het gezag en de reputatie van de betreffende onderwijzers zou – hoe voorzichtig dit verhoor ook plaats zou hebben – een zeer gevoelige slag ondergaan. Het is in het geheel niet onwaarschijnlijk te achten, dat de ouders, gezien het milieu waaruit zij afkomstig zijn, reeds bij voorbaat de tegen de onderwijzers geuite verdenkingen, zonder meer voor waarheid aan zullen nemen en agitatie zouden kunnen gaan voeren. In dit verband hiermede is in deze vooralsnog geen verder onderzoek ingesteld, doch kan dit, indien U dit toch wenselijk acht, alsnog geschieden.'

Uiteindelijk zou het OM seponeren.[65]

We hebben deze casus voorgelegd aan twee oud-zedenrechercheurs. Zij bevestigden dit dilemma:[66]

'Het was altijd een afweging of ruchtbaarheid geven niet tot veel onrust zou leiden. In zo'n geval overlegden we altijd met een officier van justitie. Je kunt het ook beter niet doen, je kunt zoveel kapotmaken. Als je maar één aangifte hebt en je gaat er meer bij zoeken... Het zijn heel lastige dilemma's. Je moet dan heel goed wegen, de achtergronden goed kennen, kinderen, wijk et cetera.'

Keuzefactor 2: de effectiviteit van een niet-strafrechtelijke aanpak

Een andere factor die meespeelde bij de keuze van de politie om wel of niet op te sporen, was de afweging of een niet-strafrechtelijke aanpak mogelijk effectiever zou zijn. Daarbij ging het om een aanpak die gericht was op hulpverlening aan de daders van zedendelicten, en zo nodig ook aan slachtoffers. Uit het oogpunt van de effectiviteit werd soms gekozen voor een dergelijke niet-strafrechtelijke aanpak, al dan niet in combinatie met een opsporingsonderzoek.

---

[64] Interview Van de Steege.

[65] Stadsarchief Breda, Archief Gemeentepolitie Breda (1927)1937-1974(1978), inv.nr. 925.

[66] Interview Wevers/Oude Egberink.

Deze afweging werd al vrij snel na de oorlog populair, zo schrijft Meershoek in 2007. Daarbij noemt hij onder andere de Amsterdamse commissaris J. Fremery Kalff, en de chef zeden- en kinderpolitie in Enschede, C.M. Zandee. De laatste 'zocht op eigen houtje samenwerking met maatschappelijke instanties op het werkterrein, en richtte zo nodig in de tamelijk geïsoleerde industriestad ontbrekende instellingen op.'[67]

Over de vier grote steden schrijft Meershoek:

'Voor het brede scala van erkende verzuilde hulpverleningsinstanties (...) fungeerde zij [de zedenpolitie, red.] als frontoffice. De politieleiding en het openbaar bestuur bemoeiden zich niet met deze werkzaamheden. In de praktijk drukten de chefs van de zedenpolitie samen met erkende professionals in de hulpverlening hun stempel op het gehele overheidsoptreden op het werkterrein.' [68]

Een voormalig hoofd van de kinder- en zedenpolitie in Utrecht herkent deze praktijk:

'Wij hadden een sepotbeleid bij de politie ontwikkeld. Daar hadden we wel discussie over met het OM. Mijn standpunt was: wij hadden een vervolgbeleid ontwikkeld met de hulpverlening en zorgden dat slachtoffers in een goed hulpcircuit terechtkwamen indien nodig. Het OM had dat niet, dat seponeerde en deed er verder niets meer aan. We gaven wel volledig openheid van zaken over ons sepotbeleid, en handelden nooit achter de rug van het OM om. Dat was het beleid bij de kinder- en zedenpolitie. Wij meldden op beleidsniveau dat er was geseponeerd en ook waarom. Het OM had natuurlijk het primaat bij het sepotbeleid, maar men zag ook wel dat wij een netwerk hadden opgebouwd voor mensen die niet in het strafrechtcircuit thuishoorden maar wel in de hulpverlening. Daar kon men niet tegen zijn.

Ja, het was een zelfstandig door ons ontwikkeld beleid. Natuurlijk, als je het OM hierover niet zou informeren, zou je ook geen gedoe hebben over "het primaat van het sepot". Maar als je er beleid op ontwikkelt en je bespreekt dit openlijk, dan krijg je er discussie over met het OM. Maar daar zijn we steeds uitgekomen. Het sepotbeleid gebeurde dus in alle openheid.'[69]

Speelde de maatschappelijke positie van de verdachte een rol?

In ons onderzoek naar het handelen van het OM bij misbruikzaken binnen de RKK kwam de maatschappelijke positie van de verdachte aan de orde. Aan de hand van de casuïstiek stelden we toen vast dat het OM en de kerkelijke leiding vaak met elkaar in overleg traden wanneer een geestelijke verdacht werd van seksueel misbruik van minderjarigen. Dit kon ertoe leiden dat geestelijken anders werden behandeld dan andere verdachten. De vraag is of bij de politie ook sprake was van een dergelijke vorm van klassenjustitie.

Een voormalig hoofd van de kinder- en zedenpolitie zegt hierover het volgende:

'Ik denk dat dat bij ons naar eer en geweten geen rol heeft gespeeld. Ik hoop dat dat zo is, ik heb het zelf zeker niet meegemaakt. Een hogergeplaatst persoon als verdachte heeft nooit geleid tot een soepeler sepotbeleid. Wat wel gebeurde was dat men dan juist snel bekende om zo min mogelijk gedoe te hebben. Ik kan natuurlijk niet beoordelen of zaken die rechtstreeks bij het OM binnenkwamen al dan niet aan de politie werden doorgezet. Ik kan alleen zeggen dat ik zeker weet dat wij nooit zaken tegen een rooms-katholieke geestelijke binnen hebben gekregen.' [70]

---

[67] G. Meershoek, *De geschiedenis van de Nederlandse politie. De gemeentepolitie in een veranderende samenleving*, Amsterdam 2007, p. 370.
[68] Meershoek 2007, p. 371.
[69] Interview Kostwinder.
[70] Interview Kostwinder.

Twee andere geïnterviewde rechercheurs kunnen zich wel een zaak herinneren waarbij sprake was van een aparte behandeling. De ene zaak speelde in Nijmegen:

'Ik herinner me een zaak waar een pater-onderwijzer bij betrokken was. Het kan wel vijftig jaar terug zijn, jaren zestig wellicht. Er kwam een melding uit het sportfondsenbad dat een pater aan het rommelen was met een jongetje, in een badhokje. Ik ging daarheen met een brigadier van de zedenpolitie, op zijn verzoek. Ik zat zelf toen bij de kinderpolitie.

We hebben de man aangehouden, maar de brigadier vond het heel vervelend, hij kende de pater goed. Hij vroeg mij de fiets van de pater naar het bureau te brengen, hij zou dan met de pater met de auto gaan. Dat heb ik geweigerd en ik ben met de pater met de auto gegaan. Ik wilde niet dat de brigadier alleen met de pater naar het politiebureau reed. Verder heb ik mij er niet mee bemoeid, want zo ging dat in die tijd. Hoe die zaak is afgelopen weet ik niet. De chef Zedenpolitie, die zeer katholiek was, had de gewoonte om mensen die bekend hadden mee te nemen naar de kerk, om te biechten.'[71]

Een tweede zaak deed zich in Tilburg voor:

'Het speelde rond 1953/1954. Het ging om een kapelaan hier van de parochie Ringbaan West. Hij woonde er met twee collega-geestelijken. Zij hadden een oudere dienstbode en een meisje van vijftien of zestien jaar. Aan dit meisje vergreep de kapelaan zich. Ik hoorde hiervan en heb dat doorgegeven.

Ik moest daarna bij de commissaris komen. Ik kreeg de opdracht die kapelaan over te brengen naar een klooster, in de buurt van Reusel ergens. En dat heb ik gedaan. Ik kreeg de opdracht van de commissaris. Ik weet verder niet hoe hij aan zijn informatie kwam. Ik mocht er niet over praten. Ik weet niet of en hoe de commissaris heeft gecommuniceerd met het Openbaar Ministerie of wat dan ook.

Die kapelaan is naar een klooster gebracht en ik weet niet of er in deze zaak aangifte is gedaan of wat er verder mee is gebeurd. Bij de politie in Tilburg is er – voor zover ik weet – in elk geval geen aangifte of klacht gedaan. Ik vond het wel opmerkelijk. Want als het geen kapelaan was, dan ging hij gewoon naar het huis van bewaring. Maar voor die kapelaan was het huis van bewaring een klooster.

Ik heb 37 jaar bij de recherche gewerkt en ik heb meteen gezegd: ik wil niet bij de zedenpolitie. Ik hoorde wel eens verhalen, vooral in de tijd waarin de zaak met die kapelaan speelde. Daarna heb ik gezegd, ik wil dit niet meer doen. Het had een diepe indruk op mij gemaakt. Het zat me dwars dat die priester anders werd behandeld dan de normale burger.'[72]

4.5 De verantwoordelijkheid voor het seponeren van zaken

In de vorige paragraaf zagen we dat niet elke aangifte leidde tot opsporingshandelingen door de politie. De politie selecteerde welke zaken werden doorgezet en welke niet. Vaak gebeurde dat na of in overleg met de officier van justitie, maar soms ook niet. Zoals we al eerder aangaven, liet de sturing van de politie door het OM in de onderzochte periode te wensen over. Daarmee was de praktijk niet altijd in overeenstemming met de wettelijke regels voor opsporing en vervolging.

[71] Interview Wevers/Oude Egberink.
[72] Interview Kremers.

Wettelijke regels en de praktijk

Het wetboek van Strafvordering verplicht de politie om een aangifte op te nemen, van die aangifte proces-verbaal op te maken en dit onverwijld op te sturen naar de officier van justitie. Deze moet dan beslissen of de zaak al dan niet wordt vervolgd. Alleen de OvJ mag deze beslissing nemen; de politie mag dat niet, althans niet op eigen houtje.

In de praktijk gebeurde dat laatste echter wel. Zo had de politie de vrijheid een aangifte al dan niet op te nemen, na een aangifte al dan niet opsporing te doen, van een aangifte al dan niet een proces-verbaal op te maken, en een proces-verbaal al dan niet door te sturen naar de OvJ.[73] Soms bleef zelfs een registratie van de melding of (poging tot) aangifte achterwege.[74]
Deze praktijk werd tot op zekere hoogte ook in de rechtspraak aanvaard. Zo oordeelde de Hoge Raad in 1950 dat het opmaken van een proces-verbaal na het constateren van een strafbaar feit niet zonder meer als regel verplicht is.[75]

Politiesepot

Alle gevallen waarin de zaak bij de politie bleef steken, werden vroeger wel benoemd met de term 'politiesepot'. Die term is tegenwoordig gereserveerd voor gevallen waarin een politiefunctionaris die door het OM is gemandateerd, beslist dat de verdachte niet wordt vervolgd.[76] De nieuwste 'Aanwijzing voor de opsporing', die per 1 januari 2014 in werking is getreden[77], maakt het in bepaalde gevallen ook mogelijk dat de politie op eigen gezag de opsporing van zaken voortijdig beëindigt ('oplegt'). Dat kan aan de orde zijn als er onvoldoende indicatie is voor verder opsporingsonderzoek, bijvoorbeeld als er geen verdachte kan worden geïdentificeerd.

Eigen sepotkoers

In de onderzochte periode had de politie dus een tamelijk grote vrijheid van handelen. Dat kon in de praktijk zelfs betekenen dat de politie een eigen sepotkoers volgde. Een onderzoeksrapport uit 1990 bevat de volgende passage:

'In eerste instantie werd ervan uitgegaan dat het beleid van de politie ten aanzien van zedenmisdrijven een afgeleide zou zijn van het Openbaar Ministerie, en dat het politiesepot, als moment waarop een behandeling "opgelegd" zou kunnen worden, niet of nauwelijks voor zou komen. Tijdens de gesprekken met officieren van justitie kwam desondanks nogal eens het politiesepot ter sprake. (...) In de gesprekken met deze jeugd- en zedenrechercheurs bleek dat hun beleid niet per definitie een afgeleide is van OM-beleid; het tegendeel lijkt soms waar.' [78]

Het is aannemelijk dat dat ook voor de onderzoeksperiode gold. De gehouden interviews wijzen daar ook op.

---

[73] Zie onder meer De Poot 2004, pp. 10-11; D. van Daele, *Het openbaar ministerie en de afhandeling van strafzaken in Nederland*, Leuven 2003, p. 416.

[74] Tegenwoordig kan worden geklaagd over het niet-opmaken van een proces-verbaal van aangifte op basis van art. 67a e.v. Politiewet 2012. De Nationale Ombudsman hanteert in zijn uitspraken de volgende ondergrens van de verbaliseringsplicht: 'Een uitzondering [op de verplichte verbalisering] kan alleen worden aangenomen in het geval al op voorhand, zonder enig verder onderzoek, en zonder de minste twijfel, kan worden vastgesteld dat de gedraging of gebeurtenis die ter kennis van de politie wordt gebracht niet is te kwalificeren als een strafbaar feit (bijv. No 2003/418 en 2004/021).' Ook over het achterwege blijven van opsporingshandelingen kan tegenwoordig worden geklaagd. In de onderzochte periode ontbrak de rechtsbescherming van een klachtenregeling.

[75] HR 31 januari 1950, NJ 1950, p. 668.

[76] HR 1 juli 1997, NJ 1998, p. 49 en art. 126, derde lid, RO.

[77] Stcrt. 2013, 35757.

[78] R. Haveman en J. Staffeleu, *Daders van seksueel geweld: straffen of behandelen. Een onderzoek naar de meningen over en ervaringen met ambulante therapeutische behandeling in een justitieel kader van daders van seksueel geweld*, Houten/Antwerpen 1990, p. 5.

Koersverandering

Begin jaren tachtig kwam er verandering in de aansturing door het OM. Zo ontwikkelde het OM een model om beter te kunnen prioriteren.[79] In 2003 werd de 'Aanwijzing voor de opsporing' opgesteld.[80] Voor de opsporing en vervolging van seksueel misbruik bestaat een specifieke aanwijzing.[81] En tot slot zijn er inmiddels regels voor het sepot ontwikkeld en gepubliceerd.[82]

[79] Tweede Kamer, vergaderjaar 1984-1985, 18 600, hoofdstuk VI, nr. 3, Bijlage VII, Jaarverslag openbaar ministerie 1982 p. 43. 'Het voldoet aan de oorspronkelijke bedoeling: het beschikbaar hebben van een soort "mental checklist" en een middel om beslissingen beter verifieerbaar en controleerbaar te maken.'

[80] Stcrt. 2003, nr. 41, nadien gewijzigd.

[81] *Aanwijzing vervolging en opsporing inzake seksueel misbruik*, Stcrt. 2005, 17, opnieuw vastgesteld in 2008 en 2010 (Stcrt. 2010, nr. 19123).

[82] Vgl. ons rapport over de handelwijze van het Openbaar Ministerie, par. 5.3.

5. De registratie van vijftien OM-zaken

In dit hoofdstuk doen we verslag van een kort onderzoek naar een aantal zaken die we hebben beschreven in ons eerder uitgebrachte rapport over de handelwijze van het OM. Deze zaken zijn alle bij het OM terechtgekomen, zodat vaststaat dat er politieonderzoek is verricht. Doel van ons onderzoek was om meer inzicht te krijgen in de manier waarop deze zaken al dan niet in de politiearchieven waren geregistreerd. Dat hielp ons om bij ons onderzoek naar de slachtofferverhalen gerichter te zoeken naar de juiste stukken.

We hebben voor dit onderzoek vijftien zaken geselecteerd, die zich hebben voorgedaan in gemeenten waarvan de politiearchieven tamelijk compleet bewaard zijn gebleven. Dat betrof Breda, Den Bosch, Nijmegen, Roermond en Tilburg. We hebben onderzocht of deze zaken ook daadwerkelijk bij de politie waren geregistreerd, en zo ja, in welke stukken ze waren vermeld en wat die vermelding inhield. In dit hoofdstuk vatten we de onderzoeksresultaten samen. In bijlage 2 staan de exacte bevindingen per zaak.

Negen zaken teruggevonden

Van de vijftien zaken hebben we er negen in de politiearchieven teruggevonden. De overige zes konden we niet traceren. In één geval kwam dat doordat de betreffende dagrapporten van de recherche niet (volledig) bewaard zijn gebleven. In één geval zou de reden kunnen zijn dat de aangifte en aanhouding van de verdachte in een andere gemeente hebben plaatsgevonden. Dat zou ook het geval kunnen zijn in de andere zaken die we niet konden vinden, maar dat konden we niet nagaan. In één geval werd de zaak wel herkend door een van de geïnterviewden, die ons erop wees dat die zaak heel discreet was behandeld. Dat zou de reden kunnen zijn dat hierover in het politiearchief niets is terug te vinden.

Verschillende bronnen

In negen zaken vonden we dus een vermelding in de politiearchieven. De meeste daarvan vonden we in de dagrapporten van de (zeden)recherche en/of de kinderpolitie. In twee gevallen hebben we uitsluitend de processen-verbaal teruggevonden. In één geval was dat verklaarbaar omdat de aangifte was gedaan bij de rijkspolitie en het vervolgonderzoek was verricht door de naburige gemeentepolitie, waar ook het proces-verbaal was opgemaakt. In één geval kwam de verdachte alleen voor in een aangelegd 'verdachtenboek', terwijl over die periode toch ook de dagrapporten waren bewaard.

Beperkte vermelding

De vermelding van de zaken in de dagrapporten was over het algemeen summier. De eerste aantekening behelsde doorgaans niet veel meer dan de aanhouding van de verdachte en een korte omschrijving van het feit. Het (verdere) verloop van de zaak kon meestal in de dagrapporten worden gevolgd, als er over de zaak mutaties waren. De zaak eindigde met een proces-verbaal en werd dan overgedragen aan het OM. De series processen-verbaal zijn echter maar bij enkele korpsen bewaard gebleven (Breda, Roermond). Uit de vermelding van de zaken kon niet altijd worden opgemaakt dat het om een geestelijke ging.

Conclusie

We hebben vijftien zaken onderzocht die bij het OM zijn terechtgekomen. Daarvan vonden we er negen terug in de politiearchieven. Van de overige zes konden we geen gegevens vinden. In één geval kwam dat doordat het archief (Den Bosch) niet volledig was bewaard en in een ander geval doordat de aangifte waarschijnlijk in een andere gemeente is gedaan.

Dan blijven er nog vier over, drie in Tilburg en één in Breda. Waarom deze in de politiearchieven ontbreken, kunnen we niet goed verklaren. Van een van deze zaken hebben we van een geïnterviewde gehoord, dat deze discreet is behandeld.

De vermelding van de zaken in de dagrapporten was summier. De processen-verbaal geven een uitgebreider beeld van de zaak, maar die zijn niet overal bewaard gebleven.

6. Het spoor terug: verhalen van slachtoffers

Dit hoofdstuk brengt ons naar de kern van ons onderzoek, dat we karakteriseren als 'het spoor terug'. Hiervoor zijn we op zoek gegaan naar de concrete verhalen van slachtoffers van seksueel misbruik binnen de RKK. We hebben acht zaken geselecteerd waarin het slachtoffer contact heeft gehad met de politie, maar vervolgens niets meer heeft gehoord. Van elk van deze zaken hebben we onderzocht of ze in de politiearchieven te vinden waren en of daaruit viel op te maken waarom er geen actie is ondernomen. De resultaten van dit onderzoek beschrijven we per zaak in paragraaf 6.2. Een samenvatting volgt in paragraaf 6.3. Maar eerst gaan we in paragraaf 6.1 in op de manier waarop de selectie van de zaken tot stand is gekomen.

6.1 Selectie van de zaken voor ons onderzoek

Bij de selectie van de zaken voor dit onderzoek waren twee criteria leidend. Ten eerste moest het gaan om zaken die om een of andere reden bij de politie waren blijven steken, nadat er (een poging tot) aangifte was gedaan. Juist daarvan wilden we immers graag weten wat de rol van de politie was. Ten tweede was het belangrijk dat de datum/periode en plaats van de aangifte nog bekend waren, zodat we op basis daarvan gericht in de archieven konden zoeken. In deze paragraaf beschrijven we hoe we de zaken hebben geselecteerd en hoe we in contact zijn gekomen met de slachtoffers.

Adviezen Klachtencommissie als basis

In de eerste plaats hebben we de adviezen bestudeerd van de Klachtencommissie Seksueel Misbruik in de RK Kerk (hierna: de Klachtencommissie). Deze commissie is gekoppeld aan het Meldpunt Seksueel Misbruik RKK. Iedereen die een klacht heeft over seksueel misbruik door een rooms-katholieke geestelijke, kan deze bij de Klachtencommissie indienen. Na behandeling van de klacht geeft de commissie een schriftelijk advies aan de bisschop of overste. Daarin staan onder andere een beschrijving van de zaak en een beoordeling daarvan. De adviezen zijn geanonimiseerd op het internet te vinden.[83]

Aan het begin van ons onderzoek hebben we 660 adviezen doorzocht, waaraan later nog een aantal is toegevoegd. Daaruit is een selectie voortgekomen van 36 adviezen die een beschrijving van een politieoptreden bevatten. Twintig van deze zaken zijn bij het OM terechtgekomen, zo bleek uit de beschrijving in het advies, uit andere informatie van de Klachtencommissie of uit eerdere onderzoeken. Die zaken hebben we niet in ons onderzoek opgenomen. Het ging ons immers om zaken die niet verder dan de politie zijn gekomen.

Vervolgens hebben wij de zestien zaken bestudeerd die niet waren doorgeleid naar het OM. Daarbij bleek dat slechts in negen zaken (een poging tot) aangifte was gedaan bij de politie. Dit kon een aangifte zijn door het slachtoffer, door diens ouders of door een ander persoon, wiens aangifte voor de politie reden was om het slachtoffer te horen. Aan de slachtoffers van die negen zaken heeft het

[83] http://www.meldpuntmisbruikrkk.nl/S/Klacht/Paginas/Adviezen.aspx.

Meldpunt op ons verzoek gevraagd of zij wilden meewerken aan ons onderzoek. In eerste instantie stemden zeven slachtoffers daarmee in. De overige twee reageerden niet. Zij zijn later opnieuw benaderd; ook toen is geen reactie ontvangen.

Het Meldpunt heeft ons daarna de niet-geanonimiseerde adviezen toegestuurd over de zaken van de zeven slachtoffers die aan het onderzoek wilden meewerken. Aan die slachtoffers heeft het Meldpunt gevraagd op welke manier zij met ons wilden communiceren. Twee slachtoffers wilden de contacten via het Meldpunt laten lopen. Drie waren bereid om persoonlijk met ons te spreken. We hebben hen thuis of elders in hun woonplaats bezocht en vervolgens per mail nog nader contact gehad. De twee overige slachtoffers hebben ons via de mail of telefonisch de gevraagde gegevens verschaft.

Andere pogingen om contacten te leggen

Naast de contacten die we via het Meldpunt hebben gelegd, zijn we ook op andere manieren op zoek gegaan naar slachtoffers die aan ons onderzoek zouden willen meewerken. We vonden het belangrijk om zo veel mogelijk slachtoffers daartoe de kans te bieden. Daarom hebben we informatie over het onderzoek en onze commissie geplaatst op de websites van drie slachtofferorganisaties. Dat waren de Koepel Landelijk Overleg Kerkelijk Kindermisbruik (KLOKK), de stichting Mea Culpa United (MCU) en het Vrouwenplatform Kerkelijk Kindermisbruik (VPKK). Deze informatie heeft niet tot reacties van slachtoffers geleid.

Tot slot heeft Tweede Kamerlid mevrouw S.M.J.G. Gesthuizen voor ons contact gezocht met twee slachtoffers wier zaak voor ons onderzoek van belang zou kunnen zijn. Het ging om mensen die haar eerder hadden benaderd. Een van deze slachtoffers was al bij ons bekend via het Meldpunt. Met de ander hebben we via de mail contact gelegd. Ook deze persoon was bereid om aan ons onderzoek mee te werken. Zo kwamen we in totaal tot acht misbruikzaken, die we als basis voor onze reconstructie hebben gebruikt.

6.2 Resultaten per zaak

In deze paragraaf bespreken we de acht misbruikzaken die we hebben onderzocht. Bij alle zaken geven wij aan wat de aard was van het misbruik. Als uitgangspunt daarvoor hebben we de beschrijving genomen in het betreffende advies van de Klachtencommissie. Vervolgens hebben we de betrokkenen gevraagd of deze feiten overeenkwamen met wat zij destijds aan de politie hebben verteld. Mogelijke afwijkingen of aanvullingen zijn in onze beschrijving verwerkt.

Daarnaast hebben we de betrokkenen aanvullende vragen gesteld over de contacten die zij destijds met de politie hebben gehad. We hebben daarbij geprobeerd om de tijd en plaats van de aangifte of de melding zo precies mogelijk te achterhalen. Dat is niet altijd gelukt omdat dergelijke details soms in de herinnering waren vervaagd.

Op basis van de verzamelde gegevens zijn we vervolgens in de politiearchieven op zoek gegaan naar vermeldingen over deze zaken. Wat we graag wilden weten was of de aangifte geregistreerd was, wat er vervolgens mee is gedaan en waarom. Hieronder beschrijven we per zaak de resultaten van dat onderzoek, gevolgd door onze conclusie. In paragraaf 6.3 vatten we onze bevindingen samen.

Om mogelijke herleiding naar personen uit te sluiten, hebben we alle zaken geanonimiseerd. Ook vermelden we de plaatsen van de voorvallen niet, noch de gemeenten waarin we onderzoek hebben gedaan.

6.2.1 De zaak van A., 1949

Op 4 maart 2014 spraken we met A., die in zijn jeugd in een tehuis voor voogdijkinderen verbleef. Hieronder beschrijven we zijn verhaal, dat we hebben ontleend aan het advies van de Klachtencommissie en de inhoud van ons gesprek.

Beschrijving van de zaak

A., geboren in 1937, verbleef in de periode 1945-1951 in een tehuis voor voogdijkinderen. In de periode 1947-1948, toen hij tien à elf jaar was, is hij misbruikt door een broeder-surveillant. Daarbij kwam het tot handtastelijkheden en moest A. de broeder bevredigen. A. heeft daarover op school, buiten het tehuis, met anderen gesproken.

In het najaar van 1949, kort na het begin van het schooljaar, werd hij onder schooltijd opgehaald door een rechercheur. Deze nam hem mee naar het politiebureau, waar hij werd ondervraagd over het seksueel misbruik dat de politie ter ore was gekomen. A. weet niet wie dat misbruik aan de politie heeft gemeld. Zijn verklaring werd uitgetypt, waarna de rechercheur en hijzelf deze ondertekenden. De rechercheur zei dat hij zou overleggen wat er moest gebeuren. A. heeft daarna nooit meer iets van de politie gehoord.

Wel veranderde ongeveer veertien dagen na het verhoor de houding van de broeders in het tehuis. Hij werd uit de groep van de betreffende broeder gehaald en overgeplaatst naar een andere groep. De voorrechten die aan die andere groep waren verbonden, werden hem echter onthouden. Ook kreeg hij te horen dat hij de kerk, de broedercongregatie en de medewerkers van het tehuis te schande had gemaakt.

De aanhoudende pesterijen leidden ertoe dat hij in 1951 wegliep naar zijn moeder, 32 kilometer verderop. Zij nam hem mee naar de Kinderbescherming, die hem in dat tehuis had geplaatst. In de daarop volgende briefwisseling tussen de Kinderbescherming en de broeder-overste noemde de laatste hem een leugenaar en fantast. Ten slotte werd A. overgeplaatst naar een tehuis in een andere plaats, dat onder een andere congregatie viel.

Ons onderzoek

Op 19 maart 2014 hebben wij onderzoek gedaan in de politiearchieven van de gemeente waar deze zaak zich afspeelde. In de dagrapporten van de algemene dienst van de politie hebben we niets over de zaak aangetroffen. De dagrapporten van de recherche ontbraken evenals de serie processen-verbaal en de agenda's daarop.[84] Of er inderdaad een proces-verbaal is opgemaakt, zoals A. aangeeft, is dan ook niet te achterhalen.

Naast ons onderzoek in de politiearchieven hebben we op 19 maart 2014 ook onderzoek gedaan in de parketregisters van het betreffende arrondissement. Daarin kwam de naam van de genoemde broeder-surveillant niet voor. De zaak heeft het OM dus kennelijk niet bereikt.

Conclusie

In de politiearchieven bleek niets te achterhalen over het verhoor van A. of over andere handelingen van de politie in deze zaak. Toch mag worden aangenomen dat de politie na het verhoor van A. met de aangeklaagde broeder en/of diens leidinggevenden contact heeft gehad. A. werd immers veertien dagen na dat verhoor uit de groep van de betreffende broeder gehaald. Ook duiden de pesterijen die A. ten deel vielen erop, dat binnen het tehuis bekend was dat hij met de politie over het misbruik had

[84] Een agenda is hier gebruikt in de betekenis van een register waarin de data zijn vermeld waarop de processen-verbaal zijn doorgestuurd naar het OM.

gesproken. De afloop bij de politie blijft verder in het duister. Wel vertelde A. dat de overste in 1951 aan de Kinderbescherming had gezegd dat hij een leugenaar en fantast zou zijn. Dat kan erop wijzen dat de aangeklaagde broeder heeft ontkend en dat de politie geen heil zag in verdere bewijsgaring.[85]

6.2.2 De zaak van B., 1952

Op 18 maart 2014 spraken wij met B., van wie de Klachtencommissie twee afzonderlijke zaken heeft behandeld. Beide zaken beschrijven we hieronder. We hebben deze beschrijving gebaseerd op de adviezen van de Klachtencommissie en op de inhoud van ons gesprek. Daarnaast hebben we geput uit een relaas dat B. zelf op het internet heeft geplaatst en waarop hij ons uitdrukkelijk heeft gewezen.

Beschrijving van de zaken

De zaken waar B. het slachtoffer van was, betreffen beide een anale verkrachting. De ene verkrachting is in november 1952 gepleegd door een kapelaan in zijn parochie. De tweede verkrachting onderging hij in februari 1953. In dit geval was de dader een frater-onderwijzer bij wie hij in de klas zat. B. was in beide gevallen acht jaar.

De omstandigheden waaronder het misbruik plaatsvond, waren vrijwel identiek. Beide aangeklaagden wonnen zijn vertrouwen door hem de affectie te geven die hij elders miste. B. werd namelijk buitengesloten door zijn leeftijdgenoten. Het begon met knuffelen en aanhalen. Daarna brachten ze hem ertoe zich uit te kleden, omdat zij vonden dat hij zich niet had gewassen. Daarna volgde de verkrachting.

In het eerste geval, in november 1952, waren de verwondingen zodanig dat zijn ouders hem naar het ziekenhuis moesten brengen, waar hij werd gehecht. Daarna gingen zijn ouders naar het politiebureau om aangifte te doen. Daar werden zij weggestuurd met de mededeling dat ze zich moesten schamen om de kapelaan van zoiets te betichten.

Kort daarna verhuisde het gezin naar een ander deel van de stad, waar B. naar een nieuwe school ging. Daar bleek men op de hoogte te zijn van de aangifte door zijn ouders, wat B. ook hier in een isolement bracht. B. vond het prettig dat zijn onderwijzer zich over hem ontfermde, totdat ook dit in februari 1953 tot een verkrachting leidde. B. kwam bloedend thuis, waarna hij opnieuw een medische behandeling moest ondergaan. Ook gingen zijn ouders opnieuw naar het politiebureau, ditmaal samen met B. Daar kwamen ze eerst aan het loket en daarna in een kamertje, waar de politieambtenaar aan B. vroeg om zijn verhaal te doen. Opnieuw reageerde de ambtenaar met ongeloof en verwijten. Hij noteerde niets. Daarna is B.'s moeder nog naar het schoolhoofd gegaan en heeft ze bericht gestuurd naar de congregatie waartoe de frater behoorde.

[85] Al bij het onderzoek door de commissie-Deetman is gebleken dat in de notulen van het bestuur van de betreffende congregatie over justitieel optreden tegen deze pleger niets was te vinden. In dezelfde periode, najaar 1949, wordt in die notulen wel melding gemaakt van aangifte van seksueel misbruik tegen een andere broeder, een onderwijzer op een dagschool in een nabijgelegen kleinere plaats. Dat in diezelfde periode mogelijke politiemaatregelen tegen de broeder in het kindertehuis niet in die notulen vermeld worden, wil nog niet zeggen dat ze ook niet hebben plaatsgevonden. De gang van zaken bij de broeder-onderwijzer was anders. De aangifte gebeurde daar door de ouders en de broeder werd verhoord door de plaatselijke commissaris van politie. Deze zal waarschijnlijk bekend hebben, want de zaak werd – zo is ons uit de parketregisters gebleken – door het OM voorwaardelijk geseponeerd. Als voorwaarde is in de notulen genoemd dat de broeder de eerstkomende vijf jaar niet meer in aanraking mocht komen met jongens. Tegen de broeder die in het jongenstehuis van A. werkzaam was, werden dergelijke maatregelen niet genomen en die zijn dus ook niet in de notulen vermeld. Uit diens persoonsdossier blijkt dat hij gewoon werkzaam bleef in het tehuis en pas na meer dan een jaar naar elders ging en kort daarna uittrad.

Rond 1960, toen B. zestien jaar was, is hij nog eens naar het politiebureau gegaan om te vragen of er iets van de aangiftes te vinden was. Ook toen was de dienstdoende ambtenaar weer zeer afwerend, zozeer zelfs dat hij dreigde om tegen B. zelf aangifte te doen wegens smaad.

Toen hij achttien jaar was, is B. naar het ziekenhuis gegaan wegens klachten als gevolg van zijn hechtingen. Volgens zijn huisarts hoefden deze klachten niet per se een gevolg te zijn van een verkrachting.

Ons onderzoek

Op 27 maart 2014 hebben wij onderzoek gedaan in de politiearchieven van de gemeente waar deze zaken zich hebben afgespeeld. We hebben gezocht naar stukken die betrekking hadden op de maanden november 1952 en februari 1953. De dagrapporten van die maanden bleken bewaard te zijn gebleven. We vonden zowel dagrapporten van de algemene diensten van de politieposten, als dagrapporten – afzonderlijk gearchiveerd – van de recherche. In die rapporten stonden geen aanwijzingen van aangiftes in de zaken van B.

Ook uit de maandrapporten van de genoemde en omliggende maanden konden wij niet opmaken of er aangiftes in deze zaken zijn gedaan en processen-verbaal zijn opgemaakt. We zagen wel dat die maandrapporten een overzicht bevatten van de (zeden)delicten die waren geregistreerd en van 'overige bij proces-verbaal gerelateerde onderzoeken'. Over de delicten waar B. bij betrokken was, werd echter niets vermeld.

Op 19 maart 2014 hebben we onderzoek naar deze zaken gedaan in de parketregisters van het betreffende arrondissement. Daaruit bleek dat de zaken ook niet bij het OM zijn geregistreerd.

Conclusie

Aan de hand van de aanwezige archiefbronnen is niet vast te stellen wat er in deze zaken is voorgevallen bij de politie. B. gaf zelf aan dat de politie beide keren niets heeft opgeschreven.

Uit de loopbaan van beide aangeklaagden is niet af te leiden dat er een misbruikincident is geweest. We hebben achterhaald dat de kapelaan nog een aantal jaren in de parochie werkzaam is gebleven, onder andere in organisaties voor jongeren.[86] De onderwijzer bleef tot 1957 aan de school verbonden.[87] We hebben geen tekenen gevonden dat er andere aangiftes of meldingen van misbruik tegen hen zijn ingediend.

Gelet op de ernst van het gemelde misbruik is het verbazingwekkend dat bij de politie en bij het OM niets van de zaken is terug te vinden. Dat kan eigenlijk alleen worden verklaard doordat, zoals B. aangeeft, de politie hem en zijn ouders niet serieus nam. Kennelijk geloofde de politie hen eenvoudigweg niet.

6.2.3 De zaak van C., 1952

Hieronder beschrijven we het verhaal van C., die op de basisschool het slachtoffer werd van seksueel misbruik. We baseren de beschrijving op het advies over deze zaak van de Klachtencommissie en op aanvullende informatie die C. ons schriftelijk heeft gegeven.

[86] Dit blijkt uit biografische gegevens op het internet.
[87] Dit is gebleken uit onderzoek van de commissie-Deetman in het archief van de betreffende congregatie.

Beschrijving van de zaak

C., geboren in 1943, is op de lagere school misbruikt door een broeder-onderwijzer. Hij werd door de broeder betast en moest hem bevredigen. Ook een klasgenoot van C. werd door de broeder misbruikt. Diens ouders hebben hiervan medio december 1952 aangifte gedaan bij de (gemeente) politie. Daarbij hebben ze verteld dat ook C. was misbruikt.

Kort na die aangifte kwam een politieman bij C. thuis. Deze heeft hem ongeveer een uur lang gehoord en aantekeningen gemaakt. Zijn moeder heeft de agent gezegd dat zij geen aangifte wenste te doen. Niet lang daarna werd de broeder-onderwijzer op school vervangen door een ander. Deze laatste maakte C. uit voor 'hoerenzoon' en plaatste hem achter in de klas. De ouders van de genoemde klasgenoot hebben hun zoon direct van school gehaald.

In 2012 heeft C. onderzoek gedaan in het gemeentearchief en inzage gekregen in de dagrapporten van de gemeentepolitie van 1952 en 1953. Hij heeft echter niets over de zaak teruggevonden.

Ons onderzoek

De ouders van een klasgenoot van C. hebben in deze zaak aangifte gedaan. Voor ons onderzoek was het belangrijk om de exacte periode van die aangifte te kennen. In diezelfde periode werd C. door de politie gehoord. Maar omdat zijn moeder geen aangifte wilde doen, was een aangiftemutatie van het met C. gepleegde misbruik niet te verwachten. Wellicht was er wel een enkele melding te vinden van de contacten van de politie met C. en zijn moeder.

In eerste instantie gaf C. aan dat het misbruik plaats had gevonden in september t/m december 1951. Zo staat het ook in het advies van de Klachtencommissie. Hij zou in december 1951 zijn gehoord door de politie, waarna de onderwijzer werd overgeplaatst. Later noemde hij tegenover ons als jaartal 1952. Dat lijkt aannemelijker en strookt met gegevens uit het archief van de congregatie waartoe de broeder-onderwijzer behoorde. Zo blijkt uit zijn persoonsdossier dat de broeder in 1952 les gaf in de vierde klas. Gezien C.'s leeftijd zou het logisch zijn dat C. in 1952 in de vierde klas zat. Daarnaast staat in de bestuursnotulen van 23 december 1952 dat de onderwijzer per 1 januari 1953 zou worden overgeplaatst. Dat sluit aan bij het verhaal van C., dat de onderwijzer kort na de aangifte van het misbruik is vertrokken. Om die redenen heeft ons onderzoek zich gericht op het najaar van 1952 en het begin van 1953.

Voor dit onderzoek zijn we op 1 april 2014 naar het gemeentearchief gegaan van de plaats waar de zaak zich heeft afgespeeld. Daar vonden we de dagrapporten van de algemene politiedienst over 1952 en 1953, die C. destijds ook zelf heeft geraadpleegd. De rapporten van december 1952 bleken geen melding van de zaak te bevatten. Ook de zaak van zijn klasgenoot, wiens naam wij kenden, vonden we niet terug. Voor de zekerheid hebben we nog gekeken naar de dagrapporten van de omringende maanden. Maar ook daarin vonden we geen sporen van de zaak.

We hebben daarnaast gezocht in de maandrapporten van 1951, 1952 en 1953. Die stukken bleken compleet bewaard gebleven. Ook hierin kwam de naam van de broeder of een beschrijving van het voorval echter niet voor. Ook de zaak van C.'s klasgenoot vonden we niet terug.

Extra steekproef

Tot slot hebben we een steekproef gedaan naar de inhoud van de dagrapporten van de algemene politiedienst: werden hierin überhaupt wel zedenzaken geregistreerd of moesten we daarvoor de dagrapporten van de recherche hebben? En hoe zat het met de maandrapporten en -statistieken? Stonden daar wel zedenzaken in?

Om dat te onderzoeken hebben we gekeken of in de maandrapporten een andere zedenzaak voorkwam. We vonden zo'n zaak in het maandrapport van mei 1952. Het betrof een ontuchtzaak gepleegd door een pater met een negenjarige. Hiervan had de voogd van het slachtoffer aangifte gedaan, waarna de verdachte, in overleg met de OvJ, werd verhoord. De verdachte bekende. Diezelfde verdachte werd ook in de maandstatistieken genoemd, waarbij was aangetekend dat hij was voorgeleid aan de OvJ en in bewaring was gesteld. Zowel de maandrapporten als de -statistieken bleken dus over deze zedenzaak te rapporteren.

Vervolgens zijn we van dezelfde zaak nagegaan of deze was beschreven in de dagrapporten van de algemene politiedienst in mei 1952. Dat bleek niet het geval, wat ons tot de conclusie bracht dat een dergelijk misdrijf niet in de dagrapporten van de algemene dienst werd vermeld, maar alleen in de dagrapporten van de recherche. Dit was ons overigens ook bij onderzoeken in andere politiearchieven gebleken.[88] De dagrapporten van de recherche waren in de gemeente waar de zaak van C. zich had voorgedaan, echter niet bewaard gebleven.

Conclusie

Zowel C. als wijzelf hebben in de dagrapporten van de algemene politiedienst niets over de zaak van C. of zijn klasgenoot aangetroffen. Mogelijk zijn deze zaken wel vermeld in de dagrapporten van de recherche, maar die zijn niet bewaard gebleven.

De zaken zijn ook niet genoemd in de maandstatistieken van de politie. In het geval van C. valt dat te verklaren doordat hij geen aangifte heeft gedaan; zijn moeder wilde dat immers niet. De ouders van C.'s klasgenoot hebben echter wel aangifte gedaan. Daarom is het vreemd dat we ook deze zaak niet hebben aangetroffen, te meer omdat een andere ontuchtzaak uit 1952 wel werd vermeld.

De politiearchieven geven dus geen uitsluitsel over de vraag of aangifte is gedaan en opgenomen, en wat daarmee is gebeurd. Wel is de betreffende broeder-onderwijzer kort na de melding van het misbruik vervangen. Dat kan erop wijzen dat de politie naar aanleiding van de melding contact heeft gehad met de congregatie. Ook de onheuse behandeling die C. ondervond van de opvolger van de broeder, valt uit dat contact te verklaren.

Bij het OM is de zaak in ieder geval niet terechtgekomen. Dat bleek uit ons onderzoek op 19 maart 2014 in de parketregisters van het betreffende arrondissement. Hierin kwam de naam van de broeder-onderwijzer in die periode niet voor.[89]

6.2.4 De zaak van D., 1965

Hieronder beschrijven we het verhaal van D., die slachtoffer werd van seksueel misbruik door een frater-onderwijzer. We baseren deze beschrijving op het advies over deze zaak van de Klachtencommissie en op aanvullende informatie die D. ons schriftelijk heeft gegeven.

[88] Zie hoofdstuk 5 van dit rapport.

[89] De huidige leiding van de congregatie waartoe de broeder behoorde, geeft aan, zoals blijkt uit het advies van de Klachtencommissie, dat uit de archieven niets blijkt van enig politieoptreden tegen hem. Bovendien is de broeder kort nadien eervol als leraar aan die school ontslagen. Dat zegt echter niet veel. Uit het onderzoek van de commissie-Deetman is bij herhaling gebleken dat archieven van ordes en congregaties op het gebied van justitieel optreden en strafvervolging zeer zwijgzaam zijn. Ook werd daarbij vastgesteld dat in gevallen van strafvervolging en veroordeling soms eervol ontslag werd verleend.

Beschrijving van de zaak

D. was tien jaar oud toen hij in het schooljaar 1964-1965 bij een frater-onderwijzer in de klas zat, die ontucht met hem pleegde. D. zat achter in de klas, waar de frater met zijn toog over hem heen kwam hangen. De frater stak zijn hand in D.'s broek en begon zijn geslachtsdeel te betasten. Dat gedrag stond niet op zich: op het schoolplein spraken verschillende leerlingen over wat de frater bij klasgenoten deed.

Op een zeker moment moest D. met zijn moeder naar het politiebureau komen. Zijn moeder bracht hem daarnaartoe zonder dat hij wist waar het over ging. Hij neemt nu aan dat dit het gevolg was van een aangifte door ouders van een medeleerling. Op basis daarvan zou de politie zijn moeder gevraagd kunnen hebben om ook aangifte te doen.

Op het politiebureau zijn D. en zijn moeder meteen doorverwezen naar de recherche. Daar heeft D. zijn verhaal verteld. De rechercheur las de getypte verklaring voor, waarna D. hem heeft ondertekend. Of zijn moeder dat ook heeft gedaan, weet hij niet meer. Hierna kwam de frater opeens niet meer op school. Hij is op 7 augustus 1965 overgeplaatst naar een andere instelling, waar hij een administratieve taak kreeg. [90]

D. gaf aan dat hij zich niet kan herinneren of hij of zijn moeder daarna nog contact met de politie heeft gehad. Hij weet ook niets meer van de gang van zaken rond het vertrek van de frater van zijn school. Wel weet hij dat het schoolhoofd destijds tegen zijn moeder heeft gezegd dat de zaak nu maar in de doofpot moest worden gestopt.

Ons onderzoek

Op 24 maart 2014 hebben wij onderzoek gedaan in de politiearchieven van de gemeente waar deze zaak zich heeft afgespeeld. De dagrapporten van de betreffende periode bleken niet beschikbaar: zij zijn vernietigd.

Wel konden we de maandrapporten van juni en juli 1965 raadplegen. Daaruit bleek dat in beide maanden enkele processen-verbaal ter zake van art. 247 WvSr (ontucht met een minderjarige onder de zestien jaar) zijn opgemaakt, soms gevolgd door voorgeleiding aan de officier van justitie. Of de zaak van D. daar ook bij zat, konden we echter niet nagaan. Daarvoor ontbraken de noodzakelijke gegevens in de maandrapporten.

Op 19 maart 2014 hebben we onderzoek naar deze zaak gedaan in de parketregisters van het betreffende arrondissement. Daar hebben we geconstateerd dat de zaak niet bij het OM is geregistreerd.

Conclusie

Het lijkt waarschijnlijk dat in juni of juli 1965 een politieonderzoek heeft plaatsgevonden naar het misbruik dat D. heeft ondervonden. De aangeklaagde frater is begin augustus 1965 immers door de leiding van zijn congregatie uit het onderwijs geplaatst. We konden echter niet meer nagaan of het politieonderzoek heeft geleid tot een proces-verbaal. Daarvoor is er in de archieven te weinig bewaard gebleven.

[90] Dit is, zoals blijkt uit het advies van de Klachtencommissie, meegedeeld door de huidige leiding van de betreffende congregatie.

6.2.5 De zaak van E., 1968

Hieronder beschrijven we het verhaal van E., die als kind in een internaat verbleef. We baseren deze beschrijving op het advies over deze zaak van de Klachtencommissie en op aanvullende informatie die E. ons schriftelijk heeft gegeven.

Beschrijving van de zaak

E. verbleef in de periode 1966-1971, van zijn zevende tot zijn elfde jaar, in een internaat. Een van de broeders die daar werkten, stuurde hem in het schooljaar 1967/1968 drie- tot viermaal vroeg naar bed. Vervolgens had deze broeder orale seks met E.

In januari/februari van 1968 deden de ouders van een klasgenoot van E. bij de politie aangifte van seksueel misbruik door de broeder. Daarna heeft een medewerkster van de kinderpolitie meerdere jongens, onder wie E., verhoord. E. kan zich goed herinneren dat deze medewerkster niets opschreef. Hij weet niet zeker of het politieonderzoek in het schooljaar 1967/1968 of 1968/1969 heeft plaatsgevonden.

Direct na zijn verhoor is de broeder verwijderd uit de instelling. De jongen wiens ouders de aangifte hadden gedaan, is naar een ander internaat gegaan.

Ons onderzoek

E. gaf aan dat het politieonderzoek werd gedaan vanuit een nabijgelegen stad. Niet duidelijk is of het hier ging om de gemeentepolitie van die stad, of om de rijkspolitie van het district waarin het internaat lag. De hoofdplaats van dat district was namelijk die nabijgelegen stad. Wij hebben er daarom voor gekozen om beide politiearchieven bij ons onderzoek te betrekken.

Op 26 maart 2014 hebben we onderzoek gedaan in de archieven van de gemeentepolitie van de stad waar volgens E. de aangifte was gedaan. Daar hadden ook de verhoren plaatsgevonden. In deze archieven hebben we de registers geraadpleegd van de dag- en nachtrapporten van de recherche en kinder- en zedenpolitie. Het ging hier om de registers over de maanden januari en februari 1968 en 1969. Uit ons onderzoek bleek dat de naam van de aangeklaagde broeder in de registers niet voorkwam.

Vervolgens hebben we gekeken of we onderzoek konden doen in de archieven van de rijkspolitie van het district waarin het internaat lag. Dit was echter zinloos. Het archief van dit district was weliswaar bewaard gebleven, maar bevatte niet meer dan enkele jaarverslagen.

Tot slot hebben we onderzoek naar deze zaak gedaan in de parketregisters van het betreffende arrondissement. Bij dit onderzoek, op 19 maart 2014, hebben we de naam van de broeder niet aangetroffen.

Conclusie

Op basis van de aanwezige bronnen kunnen we alleen vaststellen dat deze zaak niet in handen is gesteld van het OM. In hoeverre er aangifte is gedaan en welke actie de politie heeft ondernomen, is niet vast te stellen.

6.2.6 De zaak van F., 1968

Hieronder beschrijven we het verhaal van F., die misbruikt werd door een frater in zijn internaat. We baseren de beschrijving op het advies over deze zaak van de Klachtencommissie en op aanvullende informatie die F. ons schriftelijk heeft gegeven.

Beschrijving van de zaak

F. kwam in 1968, toen hij zeventien jaar was, in een internaat terecht. Een toen 24-jarige frater was daar jeugdleider. Deze frater zocht hem enkele keren op om hem seksueel te betasten. Eenmaal kwam het daarbij volgens F. tot een zaadlozing.

Op een middag werd F. na schooltijd meegenomen naar een van de ontvangstkamers van het internaat. Daar zaten twee rechercheurs, die hem allerlei vragen stelden. Diezelfde avond kregen de pupillen te horen dat de frater enige tijd afwezig zou zijn. Deze kwam na een tijdje weer terug.

F. vertelde het verhaal aan zijn moeder, maar vond bij haar geen gehoor. Zij meende dat fraters zoiets niet doen. Hij heeft na het verhoor niets meer van de politie gehoord.

Ons onderzoek

Op 12 maart 2014 hebben wij onderzoek gedaan in de politiearchieven van de gemeente waar deze zaak zich afspeelde. Daar bleken de dagrapporten van de zedenpolitie bewaard te zijn gebleven. In het dagrapport van 13 november 1968 lazen we: 'I.v.m. ingekomen rapp. betreffende ontucht met jongens in internaat (straatnaam) onderzoek ingesteld. Gebleken dat (naam en geboortedatum en -plaats pleger) homoseksuele ontucht had gepleegd in 1967-1968 met 3 jongens van internaat, 17 en 16 jaar oud, genaamd (drie namen, waaronder die van F.).'

Daarnaast stond vermeld: 'Overste van (naam internaat), zou volgens verd(achte) met verd(achte) toen deze plm. 13 jr. was, hebben geknoeid. In overleg met H(oofd) I(inspecteur) (afkorting naam) i.v.m. de lange tussentijd, is overste (naam) onderhouden. (Naam verdachte) wordt eind nov. '68 overgeplaatst naar (plaatsnaam).' Uit deze vermelding blijken twee dingen. Ten eerste dat de frater door de politie is verhoord en daarna door de leiding van de congregatie is overgeplaatst naar een ander klooster. En ten tweede dat de politie met de overste van het internaat heeft gesproken, omdat deze volgens de frater zelf seksuele contacten met hem aanging toen hij dertien jaar was.

Ook zagen we in het dagrapport van de zedenpolitie van 11 januari 1969 het volgende staan: 'I.v.m. een mededeling van (naam betrokkene), dat frater (naam pleger, naam en adres internaat) ook iets had gedaan met (naam), betreffende (naam) gehoord.' Daarbij was aangetekend: 'Gebleken is dat (naam frater) plm. 4 à 5 keer bij (naam) op kamer is geweest. (Naam) klaagde over pijn in de maag. (Naam frater) gaf voor dat hij (naam) misschien wel kon helpen. Hij liet steeds (naam) de broek omlaag doen en duwde dan op buik en maag. Volgens (naam) is (naam frater) niet verder gegaan.' Naast de dagrapporten hebben we ook de agenda van de processen-verbaal bekeken. Daaruit bleek dat er een proces-verbaal was opgemaakt wegens art. 247 WvSr (ontucht met een minderjarige onder de zestien jaar) en dat dat proces-verbaal was doorgestuurd naar het OM.

Bij ons onderzoek op 26 maart 2014 zagen we de naam van de frater inderdaad terug in de parketregisters van het betreffende arrondissement. Hier stond dat de frater op 7 januari 1969 was ingeschreven in het parketregister wegens overtreding van art. 249 WvSr (ontucht met een pupil) c.q. art. 247 WvSr. Daarbij werd het proces-verbaal van de politie vermeld.

Volgens dat parketregister besloot het OM op 23 april 1969 de zaak voorwaardelijk te seponeren met een proeftijd van twee jaar. Op 4 juli 1969 werd in het dagrapport aangetekend: 'A(lgemene) D(ienst) meldt dat (naam pleger) zich opnieuw heeft gevestigd aan (adres internaat). (zie kaart homofielen)'.

Conclusie

Deze zaak is teruggevonden in de politiearchieven en ook in het parketregister. Daaruit blijkt dat de zedenpolitie na een melding van ontucht een onderzoek heeft ingesteld, waarbij meerdere mogelijke slachtoffers en ook de verdachte zijn gehoord. Ook heeft de politie gesproken met de overste van het internaat.

Anderhalve maand na het horen van de slachtoffers is de zaak in handen gegeven van het OM. Of er tussentijds al contact met het OM is geweest, blijkt niet uit de dagrapporten. De zaak is geëindigd met een voorwaardelijk sepot. Hieruit kan worden afgeleid dat de verdachte heeft bekend.

Soms wordt aan een sepot de voorwaarde verbonden dat een verdachte niet meer naar zijn oude werkplek mag terugkeren. Dat was bij dit sepot echter niet het geval: medio 1969 kwam de frater weer op het internaat terug. Hij is wel ingeschreven in het toen nog bestaande 'register van homofielen'.

6.2.7 De zaak van G., 1959-1969

Op 18 maart 2014 spraken wij met G., die in zijn jeugd in een tehuis voor voogdijkinderen verbleef. Hieronder beschrijven we zijn verhaal, dat we hebben ontleend aan het advies van de Klachtencommissie en de inhoud van ons gesprek. Ook heeft G. ons later schriftelijk nog aanvullende gegevens gestuurd.

Beschrijving van de zaak

G., geboren in 1953, verbleef vanaf 1959 in een tehuis voor voogdijkinderen. Door twee broeders van die instelling, onder wie de overste, werd hij gedurende vele jaren systematisch ernstig misbruikt. Daarbij kwam het soms ook tot mishandelingen. Het misbruik vond niet alleen plaats in het tehuis zelf, maar ook op reizen naar het buitenland en in weekenden die in andere vestigingen van de broedercongregatie werden doorgebracht.

Tijdens de eerste jaren van het misbruik heeft G. hierover bij geen enkele instantie geklaagd, omdat hij bang was daardoor bepaalde privileges te verliezen. Pas later heeft hij bij de politie, de Kinderbescherming en de geestelijke overheid gemeld wat hem is overkomen. Hij vond daarbij geen gehoor. Ook heeft hij driemaal aangifte gedaan.

De eerste keer dat G. aangifte deed, was in februari 1969, toen hij zestien jaar was. Hij ging toen naar de politie in de stad waar zijn tehuis was gevestigd. Hij meldde zich aan de balie met de mededeling: 'Ik word misbruikt door broeders van [naam instelling] en wil aangifte doen.' Daarna kwam hij in een wachtkamer terecht, waar hij te woord werd gestaan. Hij noemde bij zijn aangifte de namen van de twee broeders tegen wie hij naderhand ook bij de Klachtencommissie een klacht heeft ingediend.

Hij had de indruk dat hij niet door de politie werd geloofd. De dienstdoende politieman gaf aan dat hij weinig kon doen als er geen bewijs was en dat hij zich beter tot de Kinderbescherming kon wenden. De politieman noteerde dat G. aangifte had gedaan en beloofde dat hij nog van zich zou laten horen. Dat is niet gebeurd.

De tweede aangifte deed G. in week 16 van 1982 (half april), in de plaats waar hij toen woonde. Hij heeft toen de politie gebeld, een afspraak gemaakt, zich gemeld bij het loket en in een kamer aangifte gedaan. De politieambtenaar schreef de aangifte op en liet hem door G. ondertekenen. Hij beloofde een kopie te sturen. Bij de aangifte heeft G. niet de burgerlijke namen van de daders genoemd, maar alleen hun kloosternamen.

Toen G. de kopie niet ontving, heeft hij naar het politiebureau gebeld. Het bleek dat men hem niet had kunnen bereiken, omdat hij geen vast adres had. Uiteindelijk kreeg hij opnieuw te horen dat de politie niets voor hem kon doen, omdat er geen bewijs was. Hij zou andere mensen moeten vinden die met dezelfde broeders soortgelijke ervaringen hadden gehad.

In september 1992 werd G. door een bepaalde omstandigheid scherp aan het gebeurde in zijn jeugd herinnerd. Hij heeft toen opnieuw aangifte gedaan op het hoofdbureau van de politie in de plaats waar het tehuis destijds gevestigd was. Deze keer ontving hij een bonnetje van zijn aangifte. Na enige tijd bleek dat een van de twee broeders inmiddels was overleden. De aangifte was daarmee vervallen. Hij heeft toen, vijf maanden later, opnieuw aangifte gedaan tegen de broeder die nog wel leefde. Daarvan heeft hij geen afschrift ontvangen. Bij telefonische navraag enige tijd later kreeg hij vanuit de centrale de mededeling dat de politie ermee bezig was.

Ons onderzoek

Voor ons onderzoek hebben we eerst gevraagd of G. zelf nog schriftelijke stukken had, die zijn aangiftes konden ondersteunen. Hij heeft deze echter niet kunnen achterhalen.

Vervolgens zijn we eerst op zoek gegaan naar vermeldingen over de aangifte in 1969. Uit de archiefinventaris bleek echter dat de dagrapporten uit de betreffende periode volledig ontbraken. Deze zijn – overigens conform de bestaande archiefwetgeving – vernietigd. De gang van zaken rond deze (poging tot) aangifte was dus niet te achterhalen.

Voor de tweede aangifte hebben we op 18 april 2014 onderzoek gedaan in de archieven van de voormalige gemeentepolitie in de stad waar G. in 1982 aangifte had gedaan. We hebben daar de dagrapporten van de recherche van april 1982 bestudeerd. Daarin troffen we niets over de aangifte aan.

Voor de aangifte uit 1992 zijn we op 24 april 2014 teruggegaan naar de politiearchieven van de gemeente waar het tehuis gevestigd was. We hebben daar onderzoek gedaan in de dag- en nachtrapporten van de politie over de periode augustus-oktober 1992. Uit die periode zijn behalve de dagrapporten geen andere bronnen bewaard gebleven. Ook de aangiftes zelf zijn vernietigd.

Bij het onderzoek bleek dat in de genoemde maanden meerdere aangiftes van zedenzaken zijn gedaan. Daarbij ging het tweemaal om ontucht met minderjarigen. We hebben echter geen gegevens aangetroffen over de aangifte van G. tegen de twee broeders, die hij volgens eigen zeggen in september 1992 had gedaan.

Conclusie

Zoals aangegeven heeft G. drie keer aangifte gedaan. Van geen van die drie aangiftes hebben we in de archieven sporen gevonden. In het eerste geval, de aangifte uit 1969, komt dit doordat de dag- en nachtrapporten over deze periode niet bewaard zijn gebleven. Voor de andere twee aangiftes, uit 1982 en 1992, is het moeilijker een verklaring te vinden voor de afwezigheid in de archieven. In de dagrapporten van 1992 hebben we gezien dat daarin wel andere ontuchtzaken met minderjarigen waren geregistreerd.

6.2.8 De zaak van H., 1978

Hieronder beschrijven we het verhaal van H. De moeder van H. had zich met deze zaak in eerste instantie gewend tot het Tweede Kamerlid mevrouw S.M.J.G. Gesthuizen. Door haar bemiddeling zijn wij met de moeder van H. in contact gekomen. De beschrijving is gebaseerd op de schriftelijke informatie die we van haar hebben ontvangen.

Beschrijving van de zaak

H. is geboren in 1968 en zat sinds 1972 op het internaat van een doveninstituut, waar leden van een broedercongregatie werkten. Tijdens de krokusvakantie van 1978 merkten zijn ouders dat H. van achteren bloedde. Een ziekenhuisopname bleek noodzakelijk. De ouders kregen van de kinderarts te horen dat er een ernstig vermoeden bestond van seksueel misbruik.

De ouders gingen hierover met de directeur van het doveninstituut in gesprek. Die reageerde verontwaardigd en ontkende dat zoiets mogelijk was. Daarop hebben de ouders hun zoon van het internaat gehaald. Hij ging vanaf toen vanuit hun huis dagelijks met trein en taxi naar het instituut.

Daarnaast probeerden de ouders op het politiebureau in hun woonplaats aangifte te doen. De politieman die hen aan de balie ontving, wilde echter niet kennisnemen van hun verhaal en noemde het fantasieën van een kind. Daarna heeft de vader tevergeefs geprobeerd aangifte te doen in de plaats van het doveninstituut. Ook bij een dokterspost waar de vader anoniem naartoe belde, werd geen geloof gehecht aan de mogelijkheid van misbruik.

Uiteindelijk hebben de ouders de zaak in handen gegeven van een advocatencollectief. Ook dat leverde geen resultaat op. Via een andere advocaat hoorden de ouders dat je niets kon doen zonder aangifte, en dat kinderen niet als getuige gehoord konden worden. De namen van de advocaten weet de moeder niet meer. Via bemiddeling van dr. Klapwijk van Het Dorp is de zoon in een andere instelling geplaatst.

Ons onderzoek

Op 30 april 2014 hebben wij onderzoek gedaan in het archief van de voormalige gemeentepolitie van de woonplaats van de ouders van H. Dit is de plaats waar zij in eerste instantie aangifte hebben proberen te doen. In dat archief vonden wij afzonderlijke dagrapporten van de surveillance, de recherche en de kinderpolitie. We hebben hier de dagrapporten uit gehaald van de recherche en de kinderpolitie over de periode 16 februari tot 30 april 1978. Daarin troffen we geen sporen aan van een aangifte of melding door het betrokken ouderpaar.

In de dagrapporten van de recherche over de genoemde periode zagen we wel een vermelding van twee andere aangiftes van ontucht met een zeer jong kind. Een daarvan was ook in het dagrapport van de kinderpolitie opgenomen. Beide aangiftes waren gericht tegen onbekende daders, die geen geestelijken waren. Telkens was vermeld waaruit het misbruik had bestaan. Uit deze vermeldingen blijkt dat dergelijke aangiftes wel door deze recherche in behandeling werden genomen en in de dagrapporten werden geregistreerd.

We hebben ook onderzoek proberen te doen naar de gang van zaken bij de rijkspolitie in de plaats waar het doveninstituut gevestigd was. Ook hier hebben de ouders immers een poging tot aangifte gedaan. Een dergelijk onderzoek was echter zinloos, omdat het archief van dit politiedistrict niet meer bevatte dan enkele jaarverslagen. Dit geldt voor de archieven van vrijwel alle districten van de rijkspolitie over die periode.

Conclusie

Zoals aangegeven hebben de ouders van H. twee keer (een poging tot) aangifte gedaan. Van de eerste poging was niets in dagrapporten van de gemeentepolitie te vinden. Over de tweede poging kunnen we geen uitspraak doen, omdat de betreffende archieven van de rijkspolitie niet bewaard zijn gebleven.

6.3 Samenvatting van dit onderzoek

In paragraaf 6.1 en 6.2 hebben we uitgebreid beschreven hoe ons onderzoek naar de acht slachtofferverhalen is verlopen en wat daarvan de resultaten zijn. Hieronder vatten we het onderzoek samen.

Onze focus: zaken die bij de politie zijn blijven steken

Onze focus in dit onderzoek lag op misbruikzaken binnen de RKK die om de een of andere reden bij de politie zijn blijven steken. Om die zaken te vinden, hebben we ons allereerst gericht op de meer dan 660 adviezen van de Klachtencommissie Seksueel Misbruik in de RK Kerk. Uit deze adviezen hebben we de zaken geselecteerd waarin iets over een politieoptreden werd vermeld. Dat was in 36 zaken het geval. Daarnaast hebben we via de websites van slachtoffergroepen geprobeerd om nog meer geschikte zaken voor ons onderzoek te vinden. Daar is echter niets uitgekomen.

Groot deel van de zaken doorgeleid naar het OM

De volgende stap was om uit de genoemde 36 zaken alleen die zaken te destilleren die niet verder zijn gekomen dan de politie. Het resultaat was pover. Meer dan de helft van de zaken bleek namelijk doorgeleid te zijn naar het OM.

Acht gevallen leenden zich voor onderzoek

Vervolgens hebben wij de zestien zaken bestudeerd die niet waren doorgeleid naar het OM. Daarbij bleek dat slechts in negen zaken (een poging tot) aangifte is gedaan bij de politie. Die negen slachtoffers hebben wij gevraagd om aan ons onderzoek mee te werken. Zeven van hen hebben dat gedaan. Daarnaast heeft nog een achtste persoon meegewerkt, die langs een andere weg met ons in contact is gebracht.

Aangiftes door verschillende personen gedaan

Met behulp van de slachtoffers hebben we eerst gereconstrueerd hoe hun contact met de politie was verlopen: wie heeft er aangifte gedaan, wanneer was dat en hoe reageerde de politie? Die gegevens hadden we nodig om in de politiearchieven op zoek te gaan naar vermeldingen over de zaak. We constateerden dat er drie zaken waren waarbij het slachtoffer of zijn ouders zelf aangifte hadden gedaan. Bij de vijf andere zaken had een derde aangifte gedaan en is het slachtoffer als gevolg daarvan gehoord.

Aangiftes door slachtoffers niet in de archieven gevonden

In de drie zaken waarbij het slachtoffer of de ouders zelf aangifte hebben gedaan, ging het soms om meerdere aangiftes per zaak. Ook waren de aangiftes soms gericht tegen meerdere personen. In totaal ging het om zeven aangiftes of pogingen daartoe. Over vier daarvan meldden de betrokkenen dat de aangifte meteen werd geweigerd en dat zij of hun ouders werden weggestuurd (zie paragraaf 6.2.2 en 6.2.8). Bij de overige drie aangiftes – alle drie gedaan door dezelfde persoon – vond de betrokkene naar eigen zeggen wel enig gehoor bij de politie (zie paragraaf 6.2.7).

Over geen van de zeven aangiftes of pogingen daartoe hebben we iets in de politiearchieven teruggevonden. De archieven waren vernietigd of ze vermeldden niets over de betreffende zaken.

Aangiftes door derden eenmaal in de archieven gevonden

In de overige vijf onderzochte zaken had een andere persoon aangifte gedaan en werd het slachtoffer naar aanleiding van die aangifte gehoord (zie paragraaf 6.2.1, 6.2.3, 6.2.4, 6.2.5 en 6.2.6). Degene die de aangifte had gedaan, was meestal een ander slachtoffer van dezelfde geestelijke, of de ouders van dit slachtoffer.

Over vier van deze aangiftes hebben we niets in de politiearchieven teruggevonden. Over de vijfde aangifte vonden we wel gegevens. Uit deze gegevens, geregistreerd in de dagrapporten van de politie, blijkt dat de aangifte is genoteerd en dat de politie een onderzoek heeft ingesteld. De zaak is vervolgens overgedragen aan het OM en was ook in het parketregister terug te vinden (zie paragraaf 6.2.6).

7. Samenvatting en conclusies

Doel en afbakening van het onderzoek

- Dit onderzoek is uitgevoerd op verzoek van de minister van Veiligheid en Justitie. Het richt zich op de handelwijze van de politie bij seksueel misbruik van minderjarigen in de Rooms-Katholieke Kerk (RKK). Het is een vervolg op ons onderzoek naar de rol van het openbaar ministerie (OM) in deze zedenzaken. Ons rapport daarover verscheen in augustus 2013.

- Het betreft hier een verkennend onderzoek dat zich richt op zaken waarin aangifte is gedaan bij de politie, maar waarvan de afloop onbekend is gebleven. Het doel was om door archiefonderzoek meer inzicht te krijgen in het optreden van de politie in deze zaken.

- We hebben dezelfde onderzoeksperiode gekozen als in ons vorige onderzoek, te weten 1945-1980. Uit die periode stammen de meeste meldingen van misbruik binnen de RKK. We hebben ons ook gericht op hetzelfde gebied: het zuiden van het land en de regio Arnhem/Nijmegen. Daar was de RKK het sterkst vertegenwoordigd.

Opzet van het onderzoek

- Als eerste stap zijn we nagegaan of de politiearchieven zich leenden voor een algemeen, steekproefsgewijs onderzoek naar de afdoening van zaken van seksueel misbruik. Dat bleek niet mogelijk, omdat de politieregisters zeer moeilijk doorzoekbaar zijn op type zaak. Bovendien zijn niet alle archieven bewaard gebleven.

- In plaats daarvan hebben we ons gericht op de verhalen van acht slachtoffers van seksueel misbruik. We hebben hen geïnterviewd over hun ervaringen met de politie en vervolgens in de politiearchieven gezocht wat hierover vermeld was. We zijn met de meeste van deze slachtoffers in contact gekomen via de Klachtencommissie Seksueel Misbruik in de RKK. Oproepen op websites van drie slachtofferorganisaties bleven onbeantwoord.

- Als aanloop naar dit slachtofferonderzoek hebben we een korte verkenning uitgevoerd naar vijftien zaken uit ons eerdere rapport over de handelwijze van het OM. We hebben onderzocht of deze bij de politie waren geregistreerd, en zo ja, waar en hoe. Dat gaf ons meer inzicht in de gebruikelijke manier waarop zedenzaken in de onderzochte periode werden geregistreerd.

- Tot slot hebben we archief- en literatuuronderzoek verricht naar de politiepraktijk in de onderzochte periode. Ook hebben we hierover vijf oud-politiefunctionarissen geïnterviewd. Het doel hiervan was om de verhalen van de slachtoffers in de toenmalige context te kunnen plaatsen.

De bronnen en hun toegankelijkheid

- Volgens de voorschriften zouden de politiearchieven uit de onderzochte periode moeten zijn vernietigd. Een steekproef leerde echter dat de archieven van de gemeentepolitie toch gedeeltelijk bewaard zijn gebleven. Wat precies was bewaard, verschilde per gemeente. De archieven van de rijkspolitie bleken – overeenkomstig de geldende voorschriften – wel grotendeels vernietigd. De bewaarde archieven waren moeilijk toegankelijk. Het waren chronologisch gevormde registers, waarvan slechts een zeer beperkt deel doorzoekbaar was op persoonsnaam of type zaak. Daarmee verschilden de politieregisters van de parketregisters van het OM, waarin het wel goed mogelijk was om gericht te zoeken op zedendelicten of op naam en functie van de verdachten.

- Door de chronologische ordening boden de politiearchieven wel de mogelijkheid om op basis van de aangiftedatum te zoeken naar gegevens over een bepaalde zaak. Door de grote hoeveelheid was het doorzoeken van de rapporten echter zeer tijdsintensief. Daarom moesten we ons doorgaans beperken tot de rapporten van enkele weken of maanden rond de aangiftedatum. De juistheid van de datering door het slachtoffer was dus van groot belang.

Observaties bij ons onderzoek naar de politiepraktijk in 1945-1980

Ons onderzoek naar de politiepraktijk rond zedenzaken in de onderzochte periode was verkennend van aard. De resultaten lenen zich daarom niet voor vergaande conclusies. We volstaan met enkele observaties:

- Landelijk beleid voor de opsporing van zedenzaken was er in de onderzochte periode nog niet. De structuur en de organisatie hiervan waren verbrokkeld en konden per korps verschillen. Wel waren er gespecialiseerde zedenrechercheurs.

- Het OM gaf de politie een grote vrijheid van handelen bij de opsporing, ook als het om zedenzaken ging. Van centrale prioriteitstelling en aansturing via richtlijnen en andere beleidsregels was in de onderzoeksperiode geen sprake. Zo kon het gebeuren dat de politie een eigen sepotbeleid ontwikkelde, waarin de nadruk lag op hulpverlening en niet op vervolging. Er was wel regelmatig overleg met de officier van justitie, zeker in ernstige zaken, maar diens feitelijke rol bij de opsporing was beperkt.

- Aangiftes van zedenzaken werden door de politie doorgaans serieus genomen en nauwkeurig geregistreerd ('gemuteerd'). Die registratie vond gewoonlijk plaats in de dagrapporten van de recherche of de kinderpolitie. Uit de gesprekken met oud-rechercheurs komt echter ook naar voren dat een aangifte soms niet werd opgenomen en/of dat de aangevers werden weggestuurd door onvoldoende geschoolde baliemedewerkers.

- De politie maakte de keuze of een zaak (verder) moest worden opgespoord. Als een zaak niet bewijsbaar leek of zich eerder leende voor hulpverlening dan voor vervolging, werd deze terzijde gelegd. Veelal was er dan overleg met de officier van justitie, maar de politie selecteerde ook wel zelfstandig. We stuitten op een enkel geval waarin de politie kennelijk de status van geestelijke liet meespelen bij het besluit om niet (verder) op te sporen. Of dat structureel gebeurde, hebben we bij gebrek aan voldoende onderzoeksmateriaal niet kunnen vaststellen.

Bevindingen uit ons onderzoek naar vijftien OM-zaken

- We hebben vijftien zaken onderzocht uit ons eerdere rapport over de handelwijze van het OM. Doordat deze zaken alle bij het OM zijn terechtgekomen, stond vast dat er politieonderzoek was verricht. Van deze zaken vonden we er negen terug in de politiearchieven. De vermelding van deze zaken was summier.

Zes zaken vonden we niet terug in de politiearchieven. In één geval kwam dat doordat het archief niet volledig was bewaard en in een ander geval doordat er waarschijnlijk aangifte is gedaan in een andere gemeente. Waarom de andere vier zaken in de politiearchieven ontbreken, kunnen we niet goed verklaren. Van een van deze zaken hebben we van een geïnterviewde gehoord, dat deze discreet is behandeld.

Conclusies uit ons onderzoek naar acht slachtofferzaken

- We hebben geprobeerd om via archiefmateriaal te reconstrueren hoe de politie heeft gehandeld in acht concrete zaken van slachtoffers. De resultaten van dat onderzoek stellen teleur. In slechts één geval konden we de aangifte in de politiearchieven terugvinden. Deze zaak werd door de politie aan het OM overgedragen en is uiteindelijk voorwaardelijk geseponeerd. In de andere gevallen waren in de archieven – als ze al waren bewaard – geen sporen te vinden van de contacten van de slachtoffers en/of hun ouders met de politie.

- Op de vraag waarom er zo weinig terug te vinden was, hebben we slechts in enkele gevallen een duidelijk antwoord. Dat zijn de gevallen waarbij de archiefstukken niet bewaard zijn gebleven. In de andere gevallen hebben we geen sluitend antwoord op die vraag kunnen vinden. Dat intrigeert natuurlijk. Was er bij aangiftes van seksueel misbruik binnen de RKK sprake van een doofpotcultuur? Werden die aangiftes in het algemeen anders behandeld dan die tegen niet-geestelijken? Om dat te kunnen achterhalen zouden we ten eerste voldoende aangiftes tegen geestelijken moeten opsporen, om die vervolgens te vergelijken met ongeveer evenveel aangiftes tegen niet-geestelijken. Een dergelijk onderzoek was binnen de ons toegemeten tijd niet mogelijk. Het zou bovendien veel mankracht vergen, terwijl wij de kans op een bevredigend resultaat gering achten.

- Dat sprake zou zijn geweest van een doofpotcultuur – het structureel niet registreren en het daarmee uit het zicht houden van misbruikzaken – lijkt ons niet erg aannemelijk. Uit ons literatuuronderzoek en uit onze interviews met oud-politiefunctionarissen krijgen we de indruk dat de politie ernstige zedenzaken over het algemeen serieus nam. Meldingen en aangiftes werden doorgaans nauwgezet geregistreerd. Dat wordt, voor wat betreft misbruikzaken binnen de RKK, ook bevestigd door de resultaten van ons onderzoek naar de vijftien OM-zaken. Daarvan hebben we in de politiearchieven, voor zover die waren bewaard, het merendeel teruggevonden. En ook bij ons onderzoek naar de acht slachtofferverhalen kwamen we mutaties tegen van misbruik door geestelijken, zij het slechts eenmaal van een zaak waarnaar we op zoek waren. Weliswaar valt op grond van onze interviews met oud-politiefunctionarissen niet uit te sluiten dat geestelijken in incidentele gevallen een voorkeursbehandeling kregen – waarbij een mutatie achterwege bleef – maar dat dat vaste praktijk zou zijn geweest lijkt ons niet waarschijnlijk.

Mogelijke scenario's

Wat kan dan de reden zijn dat we de aangiftes en meldingen van de slachtoffers niet in de politie-archieven konden terugvinden? Op die vraag kunnen we slechts veronderstellingen loslaten. Tegen de achtergrond van wat we bij ons onderzoek aantroffen, doemen een aantal scenario's op:

- De herinnering van de slachtoffers is door het lange tijdsverloop vervaagd, waardoor zij hun aangifte niet meer exact konden dateren. Hierdoor konden we onvoldoende precies in de archieven zoeken. Dat is in een aantal gevallen overigens niet zo waarschijnlijk, omdat we daar hebben kunnen vaststellen dat de aangeklaagde geestelijke kort na de genoemde aangifte/melding is vervangen of overgeplaatst. Ook is er een geval waarin na de aangifte een duidelijke verandering merkbaar was in de houding van de broeders in het internaat tegenover het slachtoffer. Die omstandigheden ondersteunen de juistheid van de datering van de aangifte/melding.

- De ouders wilden uiteindelijk geen aangifte doen, waardoor ook de registratie achterwege is gebleven. Ons onderzoek heeft één zo'n geval opgeleverd.

- Degene die aangifte wilde doen, is door de (baliemedewerker van de) politie weggestuurd omdat zijn verhaal ongeloofwaardig werd geacht. Een aantal van de slachtoffers die wij hebben benaderd, maakt melding van zo'n behandeling. Ook enkele oud-politiemensen die we hebben geïnterviewd, bevestigen dat dit inderdaad voorkwam. Mogelijk bleef de registratie van een dergelijke melding/poging tot aangifte achterwege.

- De zaak werd door de politie op het eerste gezicht onbewijsbaar en dus kansloos geacht. Bijvoorbeeld omdat er maar één aangifte was zonder steunbewijs, terwijl de dader ontkende. In dat soort gevallen werd de zaak terzijde gelegd, al dan niet na consultatie van de officier van justitie. De politie opereerde op dat punt in die periode zelfstandiger dan nu. Mogelijk bleef de registratie in sommige van deze gevallen achterwege. Schriftelijke vastlegging van de afloop van de zaak was niet vereist.

- De zaak is onderhands met de kerk geregeld, zonder dat deze door de politie is behandeld en geregistreerd. Dat kwam, zoals we zagen, in incidentele gevallen wel voor. Van dat scenario kan bijvoorbeeld sprake zijn geweest in die zaken waarin vaststaat dat de aangeklaagde broeder/geestelijke na de aangifte/melding is vervangen of overgeplaatst. Het valt niet uit te sluiten dat in dergelijke zaken de regie meer bij het OM lag dan bij de politie. Uit ons eerdere onderzoek bleek immers dat het OM geneigd was geestelijken vanwege hun maatschappelijke positie milder te behandelen dan andere verdachten.

Ten slotte: de communicatie van justitie en politie met de slachtoffers

- Uit de verhalen van de slachtoffers springt naar voren dat ze destijds door politie en justitie niet of onvolledig over de afloop van de zaak zijn geïnformeerd. We hebben gemerkt dat dat gebrek aan informatie bij hen tot veel frustratie heeft geleid. Het belang van informatieverschaffing aan slachtoffers werd in de onderzochte periode nog onvoldoende ingezien. Veel klachten van slachtoffers waren in de kern terug te voeren op het ontbreken van voorlichting over het verloop van hun zaak.

Eindconclusies

- Het was niet mogelijk om een algemeen, steekproefsgewijs onderzoek te doen naar de handelwijze van de politie bij zedenzaken binnen de RKK. Dat kwam doordat de archieven gedeeltelijk ontbraken en de bewaarde archieven moeilijk toegankelijk en erg omvangrijk waren. Daardoor zou zo'n onderzoek zeer veel tijd en mankracht vergen, terwijl de kans op een representatieve uitkomst gering is. Wij raden een dergelijk onderzoek dan ook af.

- Aan ons slachtofferonderzoek kunnen geen vergaande conclusies worden verbonden. Alleen al het aantal slachtoffers dat we hebben gesproken, is daarvoor te gering. Je zou het onderzoek kunnen verbreden om meer zicht op de problematiek te krijgen. Gezien de gevonden uitkomsten verwachten we hiervan echter weinig heil. Daarbij komt dat het niet waarschijnlijk is dat zich nog een substantieel aantal andere slachtoffers zal melden. Onze oproep op de websites van drie slachtofferorganisaties is onbeantwoord gebleven.

Bijlagen

Bijlage 1

In hoofdstuk 3 en 4 van dit rapport doen we verslag van ons onderzoek naar de politieorganisatie en -praktijk in de periode 1945-1980. Voor dit onderzoek hebben wij vijf oud-politiefunctionarissen geïnterviewd. In deze bijlage staan de bewerkte teksten van deze interviews, die door de geïnterviewden zijn geautoriseerd. De verslagen zijn als volgt geordend:

1. Gesprek met mevrouw mr. G.A. Kostwinder, voormalig hoofd kinder- en zedenpolitie, laatste functie: districtschef korps gemeentepolitie Utrecht
2. Gesprek met de heer F. Kremers, voormalig rechercheur, laatste functie: hoofdinspecteur/chef recherche gemeentepolitie Tilburg
3. Gesprek met mevrouw W.C. Wevers, voormalig inspecteur (voorheen F-adjudant) bij de gemeentepolitie Nijmegen en met de heer H.M. Oude Egberink, voormalig inspecteur (voorheen F-adjudant) bij de gemeentepolitie Nijmegen
4. Gesprek met de heer T. van de Steege, voormalig rechercheur korps Rijkspolitie, laatste functie: inspecteur/teamleider afdeling Zware en Georganiseerde Criminaliteit van de regiopolitie Gelderland-Zuid

1. Verslag van het gesprek van de Commissie OM RKK van 17 maart 2014 met mevrouw mr. G.A. Kostwinder, voormalig hoofd kinder- en zedenpolitie, laatste functie: districtschef korps gemeentepolitie Utrecht, werkzaam in de periode 1975-1989

Wij hadden in Utrecht een samenwerkingsverband van politie, medische en sociale hulpverleners. Als wij vergaderingen hadden waarbij we het beleid formuleerden, dan zat daar altijd de officier van justitie voor de gemeente Utrecht bij.

Hoe verliep in zijn algemeenheid het aangifteproces bij de politie, met name bij seksueel misbruik van minderjarigen?

Om te beginnen: ik heb van 1975 tot 1989 in Utrecht gewerkt, maar ik herinner me geen zaak waarbij een rooms-katholieke geestelijke betrokken was. Ik heb gebeld met een toenmalige brigadier van de zedenpolitie. Ook hij kon zich geen aangiften tegen RK geestelijken herinneren, althans niet als het gaat om seksueel misbruik van kinderen.

Er werden inderdaad zeer weinig aangiften gedaan in dit soort zaken. Wij kregen wél aangiften tegen dominees, zoals incestzaken binnen streng christelijke kringen. Als er sprake was van seksueel misbruik, dan was, zo is mijn gevoel, de politie niet de eerste waar men naartoe ging. Als men al een stap verder ging, dan werd het leeuwendeel van de zaken afgekaart tussen de priester en de hoofdofficier. Ik denk dat ouders, als kinderen met een misbruikverhaal thuiskwamen, eerst met iemand binnen de kerk gingen praten, zeker in die tijd. Er werden dan, denk ik, afhankelijk van de uitkomst afspraken gemaakt, de officier van justitie moest het weten, mogelijk de PG, de bisschop. De meeste zaken werden, zo is inmiddels wel duidelijk geworden, door de kerk zelf afgedaan. De slachtoffers telden niet, ook voor de kerk niet. De kinderen werden vaak niet geloofd, of durfden niet alles te vertellen, ook niet aan de eigen ouders.

Ik kan dus weinig licht op de zaak laten schijnen, behalve de bevestiging van uw vermoeden dat er buitengewoon weinig van dergelijke zaken bij de politie kwamen. Maar áls er zich een zaak zou hebben voorgedaan, zou ik dat altijd hebben besproken met het OM. Daar is geen twijfel over. Als er een zaak bij het OM binnenkwam, en men (de klager) sloeg om wat voor reden dan ook de politie over, dan was de normale procedure dat het OM ons opdracht gaf de zaak te onderzoeken. Dat gebeurde ook, maar daar zaten geen zedenzaken tegen geestelijken tussen.

U heeft zaken meegemaakt van seksueel misbruik bij minderjarigen. Als er onvoldoende bewijs was, en alleen het woord van het slachtoffer tegenover het woord van de verdachte, sloot u dan zelf het dossier, anders gezegd: was er dan sprake van politiesepot?

Zeker, dat kwam voor. Ik weet zo uit mijn hoofd niet of ik dat dan met het OM besprak. Dat hing ook van de zaak af. Wij hadden een sepotbeleid bij de politie ontwikkeld. Daar hadden we wel discussie over met het OM. Mijn standpunt was: wij hadden een vervolgbeleid ontwikkeld met de hulpverlening en zorgden dat slachtoffers in een goed hulpcircuit terechtkwamen indien nodig. Het OM had dat niet, dat seponeerde en deed er verder niets meer aan. We gaven wel volledig openheid van zaken over ons sepotbeleid, en handelden nooit achter de rug van het OM om. Dat was het beleid bij de kinder- en zedenpolitie. Wij meldden op beleidsniveau dat er was geseponeerd en ook waarom. Het OM had natuurlijk het primaat bij het sepotbeleid, maar men zag ook wel dat wij een netwerk hadden opgebouwd voor mensen die niet in het strafrechtcircuit thuishoorden, maar wel in de hulpverlening. Daar kon men niet tegen zijn.

Is er dan geen onduidelijke grens tussen strafrecht en hulpverlening?

Nee, zaken zijn op zich helder, verkrachting is verkrachting. Maar je had bijvoorbeeld heel lastige incestzaken die niet alleen met strafrecht konden worden opgelost. Maar die bespraken wij dan ook met het OM. In dat soort zaken hadden we een goed netwerk opgebouwd van hulp in combinatie met straf. Dat is natuurlijk wel eens een wiebelige grens.

Spreekt u over Utrechts beleid, ook wat betreft sepot?

Ja, dat was een zelfstandig door ons ontwikkeld beleid. Natuurlijk, als je het OM hierover niet zou informeren, zou je ook geen gedoe hebben over 'het primaat van het sepot'. Maar als je er beleid op ontwikkelt en je bespreekt dit openlijk, dan krijg je er discussie over met het OM. Maar daar zijn we steeds uitgekomen. Het sepotbeleid gebeurde dus in alle openheid.

Beschikte de zedenpolitie over eigen registratie in dagrapporten?

Ja, alles werd gemuteerd. Bovendien kwamen we elke ochtend bij elkaar, waarbij alle zaken die speelden kort in het team besproken en gedeeld werden. En we hadden een eigen maatschappelijk-werkafdeling die daarbij ook aanwezig was. Tegenwoordig wordt ook weer gesproken over een multidisciplinaire aanpak van zedenzaken, maar in die tijd deden we dat dus ook al.

Werd die aanpak ook met andere korpsen gedeeld?

Als wij daarover spraken, was de algemene reactie dat men dat in het eigen korps ook al lang zo deed.

Is die zedenpolitie zelfs niet als specialisme afgeschaft?

Klopt, dat is gebeurd begin jaren negentig. Daarmee verdween heel veel kennis en ervaring, dat krijg je nooit meer terug. Begin jaren tachtig kwam de hype van de brede politietaak, de algemene politietaak, iedereen moest alles kunnen doen. Vanaf toen werd het specialisme onder druk gezet.

Was er sprake van verschillen in kwaliteit van de zedenpolitie, bijvoorbeeld als het gaat om grote en kleine korpsen, stad en platteland?

Het zijn of niet zijn van een goede politierechercheur heeft alles te maken met de persoon. Je moet ze op de persoon selecteren en vervolgens scholen; er zijn bijvoorbeeld cursussen zedenpolitie. Primair gaat het erom dat iemand gevoel heeft voor wat er gebeurt. Of iemand man of vrouw is, maakt daarbij in principe niet uit. Wel moet de aangever de keus hebben.

Was er mogelijk sprake van een mechanisme dat de maatschappelijke positie van een verdachte bij de behandeling van een aangifte door de politie werd meegewogen? Bijvoorbeeld gezien de positie van de verdachte of de naam van de kerk? Of juist het omgekeerde?

Ik denk dat dat bij ons naar eer en geweten geen rol heeft gespeeld. Ik hoop dat dat zo is, ik heb het zelf zeker niet meegemaakt. Een hogergeplaatst persoon als verdachte heeft nooit geleid tot een soepeler sepotbeleid. Wat wel gebeurde was dat men dan juist snel bekende om zo min mogelijk gedoe te hebben. Ik kan natuurlijk niet beoordelen of zaken die rechtstreeks bij het OM binnenkwamen al dan niet aan de politie werden doorgezet. Ik kan alleen zeggen dat ik zeker weet dat wij nooit zaken tegen een RK geestelijke binnen hebben gekregen.

Als het zo zou zijn dat er aangifte werd gedaan tegen een geestelijke, zou dat dan onmiddellijk aan een hiërarchisch hogergeplaatste worden doorgegeven?

Absoluut, het lijkt me ondenkbaar dat een politieman dat voor zich zou houden.

2. Verslag van het gesprek van de Commissie OM RKK van 25 maart 2014 met de heer F. Kremers, voormalig rechercheur, laatste functie: hoofdinspecteur/chef recherche gemeentepolitie Tilburg, werkzaam in de periode 1950-1989

Ik ben bij de politie gekomen in 1950. Na twee jaar uniformdienst ben ik bij de recherche gekomen.

U vertelde vooraf dat u zich één zaak herinnert waarin sprake is van een rooms-katholieke geestelijke. Kunt u vertellen welke zaak dat was?

Het speelde rond 1953/1954. Het ging om een kapelaan hier van de parochie Ringbaan-West. Hij woonde er met twee collega-geestelijken. Zij hadden een oudere dienstbode en een meisje van vijftien of zestien jaar. Aan dit meisje vergreep de kapelaan zich. Ik hoorde hiervan en heb dat doorgegeven. Ik moest daarna bij de commissaris komen. Ik kreeg de opdracht die kapelaan over te brengen naar een klooster, in de buurt van Reusel ergens. En dat heb ik gedaan. Ik kreeg de opdracht van de commissaris. Ik weet verder niet hoe hij aan zijn informatie kwam. Ik mocht er niet over praten.

Had de commissaris daarover contact gehad met het Openbaar Ministerie?

Mogelijk, maar ik weet niet of en hoe de commissaris heeft gecommuniceerd met het Openbaar Ministerie of wat dan ook.

En wat is er met de aangifte gebeurd?

Die kapelaan is naar een klooster gebracht en ik weet niet of er in deze zaak aangifte is gedaan en wat er met de man (aangifte) is gebeurd. Bij de politie in Tilburg is er – voor zover ik weet – in elk geval geen aangifte of klacht gedaan.

Vond u dat een opmerkelijke gang van zaken?

Ik vond het wel opmerkelijk ja. Want als het geen kapelaan was, dan ging hij gewoon naar het huis van bewaring. Maar voor die kapelaan was het huis van bewaring een klooster.

We zijn in ons onderzoek tegengekomen dat verschillende broeders, fraters van Tilburg, kinderen hebben misbruikt.

Ik heb 37 jaar bij de recherche gewerkt en ik heb meteen gezegd: ik wil niet bij de zedenpolitie. Ik hoorde wel eens verhalen, vooral in de tijd waarin de zaak met die kapelaan speelde. Daarna heb ik gezegd: ik wil dit niet meer doen. Het had een diepe indruk op mij gemaakt. Het zat me dwars dat die priester anders werd behandeld dan de normale burger.

Uit ons vorige onderzoek bleek dat hoofdofficieren van justitie dergelijke zaken helemaal voor zich hielden. Er hing altijd een waas van geheimzinnigheid omheen.

Ja. Ik moest in die zaak van de kapelaan bij de commissaris komen omdat ik waarschijnlijk een soort vertrouweling was, denk ik. Het was inderdaad merkwaardig dat ik dat moest doen. Het slachtoffer heb ik ook nooit gesproken, ik weet ook niet wat voor delict het was.

U werkte bij de recherche. Hoe ging dat nu als er aangifte werd gedaan bij de balie? Werden dit soort zaken meteen naar de recherche doorgesluisd?

Dat klopt, als iemand aangifte wilde doen over een zedenzaak, dan werd deze persoon doorverwezen naar de recherche. Van een aangifte werd een mutatie gemaakt. Mutaties werden bij de adjudant ingeleverd. Aangiftes werden op een formulier opgenomen. De dagrapporten zullen door de adjudant zijn opgemaakt. Wij leverden alles in bij de adjudant. De adjudant bepaalde vervolgens wie welke zaak kreeg. Dat was heel streng geregeld. De adjudant bepaalde ook hoe je de zaak afwerkte.

In de gesprekken is ook wel het woord klassenjustitie gevallen. Heeft u wel eens meegemaakt dat er aangifte is gedaan tegen een vooraanstaand persoon?

Ja, ik heb één zaak meegemaakt. Het ging om een mevrouw die haar man had doodgestoken. Zij was bevriend met de commissaris. Zij was 's nachts aangehouden. De commissaris kwam 's morgens op het bureau en zei: 'Ik werk deze zaak zelf af.' Ik weet niet wat er verder is gebeurd met deze mevrouw, maar er werd 'een ongeluk' van gemaakt.

Was er direct na de oorlog een afdeling Zedenzaken?

Nee, er waren twee brigadiers, die deden zedenzaken. Daar werd verder niet over gesproken. Het waren simpele mensen, het was mijn werk niet, dat deed ik niet. Bij de kinderpolitie zijn later vrouwelijke rechercheurs gekomen, maar die deden geen zedenzaken.

Wie besliste of een zaak moest worden doorgezet of niet?

Eens in de maand was er overleg met de officier van justitie. Je had dan een buffer zaken. Met hem besprak je dan of een zaak geseponeerd werd, waar je wel en waar je niets aan deed. Dat besprak je als rechercheur zelf met de officier. Daarna ging je ermee naar de adjudant. Het ging alleen maar om zaken waar te weinig bewijs in was. Als het al direct duidelijk was dat het geen haalbare zaak was, dan overlegde ik met de adjudant, die besliste. Dan werd het een politiesepot. De adjudant besprak het zo nodig zelf met de officier. Het ging vaak om zaken als diefstal, meestal met geweld, mishandeling. In die zaken had je vaak gebrek aan bewijs.

Was de gang van zaken rondom aangifte en opsporing ook vastgelegd, of vooral een kwestie van praktijk en ervaring?

Vooral praktijk. De adjudant had een hoofdrol. Dat was, denk ik, overal zo.

3. Verslag van het gesprek van de Commissie OM RKK van 26 maart 2014 met mevrouw W.C. Wevers, voormalig inspecteur (voorheen F-adjudant) bij de gemeentepolitie Nijmegen, en met de heer H.M. Oude Egberink, voormalig inspecteur (voorheen F-adjudant) bij de gemeentepolitie Nijmegen, werkzaam in de periode 1952-1987

Ik herinner me een zaak waar een pater-onderwijzer bij betrokken was. Het kan wel vijftig jaar terug zijn, jaren zestig wellicht. Er kwam een melding uit het sportfondsenbad dat een pater aan het rommelen was met een jongetje, in een badhokje. Ik ging daarheen met een brigadier van de zedenpolitie, op zijn verzoek. Ik zat zelf toen bij de kinderpolitie. We hebben de man aangehouden, maar de brigadier vond het heel vervelend, hij kende de pater goed. Hij vroeg mij de fiets van de

pater naar het bureau te brengen, hij zou dan met de pater met de auto gaan. Dat heb ik geweigerd en ik ben met de pater met de auto gegaan. Ik wilde niet dat de brigadier alleen met de pater naar het politiebureau reed. Verder heb ik mij er niet mee bemoeid, want zo ging dat in die tijd. Hoe die zaak is afgelopen, weet ik niet. De chef Zedenpolitie, die zeer katholiek was, had de gewoonte om mensen die bekend hadden mee te nemen naar de kerk, om te biechten.

Hoe was de zedenrecherche georganiseerd?
De kinderpolitie dateert uit 1927. Aanvankelijk was er geen afdeling Zedenrecherche. Zedenzaken werden in het begin niet door de kinderpolitie behandeld, maar door zedenrechercheurs. Er waren twee zedenrechercheurs die in principe alle zedenzaken deden. Alleen als de zaak wat groter was, werden wij erbij gehaald.

In 1976 is in Nijmegen de zedenpolitie toegevoegd aan de kinderpolitie, vanaf 1977 was dat de afdeling Jeugd- en Zedenpolitie. De kinderpolitie bestond toen vijftig jaar. De jeugd- en zedenpolitie was minder gestructureerd dan de recherche. We konden meer onze eigen gang gaan. We werden overigens door de recherche niet voor vol aangezien: kortebroekenpolitie.
Bij de reorganisatie van 1993 werd Jeugd- en Zedenzaken bij de recherche ondergebracht, met een coördinator.

Hoeveel ruimte hadden rechercheurs om zelfstandig hun opsporingsonderzoek te doen?
We kregen veel ruimte van onze chef. We waren goed op elkaar ingespeeld en wisten hoe we moesten optreden, welke keuzes we moesten maken. Dat ging in die tijd ook veel makkelijker dan nu. Het was ook een overzichtelijk provinciestadje. Wij kenden iedereen. Zo was het bij de kinderpolitie. De zedenrecherche, dat waren eenmansfuncties, twee man binnen de afdeling Recherche. Ze hadden wel een adjudant als leidinggevende, maar gingen heel erg hun eigen gang.

Maar meldden zij zo'n zaak, niet per se een zedenzaak, bij de commissaris?
Dat weet ik niet. Maar bij een zaak waarbij een belangrijk persoon was betrokken, werd dat onderling geregeld. Ze kenden elkaar. En zo kan het bij een zedenzaak ook zijn gegaan. Als een rechercheur niet rapporteert, wordt het ook niet geregistreerd. En vind je het ook niet in een dagrapport terug.

Een wat technische vraag: wie maakte bij u de dagrapporten op?
Als je als rechercheur onderzoek deed, rapporteerde je aan het eind van de dag. De chef of brigadier legde dat vast en dat werd beknopt over de afdelingen verspreid. Het leek er overigens op of zedenzaken er een beetje buiten gehouden werden, men was er natuurlijk nieuwsgierig naar. Men ging überhaupt terughoudend om met zedenzaken.

Ik herinner me mijn eerste zedenzaak: een zaak van een vrouw die aangifte deed tegen haar man, die ontucht pleegde met haar kinderen. Ik haalde onze adjudant erbij. Die zei tegen de aangeefster: 'Het is beter dat je dit verhaal niet hier vertelt, maar bij de huisarts.' De adjudant legde dat achteraf uit: 'Dat zijn zaken waar we niet aan moeten beginnen, dat hoort bij de huisarts.' Overigens heeft die vrouw later alsnog aangifte gedaan.

Veel zedenzaken hadden ook te maken met incest. Het was daarom een goede zaak dat de zedenpolitie bij de kinderpolitie is gekomen.

Is de manier waarop de politie met zedenzaken omging in de loop der jaren sterk veranderd?
Ja, zeer zeker. Hoe de zedenrechercheurs opereerden, dat weet ik niet, zij kwamen pas in 1976 over naar de kinderpolitie. Bij de kinderpolitie werkten relatief veel vrouwen. Er was een soort taakverdeling: de mannen deden de strafrechtelijke kant, de vrouwen de sociale kant, zoals rapportage aan de Kinderbescherming, gesprekken. Bij zedenzaken mochten aanvankelijk vrouwen geen verhoren van verdachten doen. Later werd dat anders.

Het politiesepot is u wel bekend?
Jazeker. Toen ik adjudant bij de recherche was, ging ik elke twee, drie weken naar de administratie. Ik keek dan welke aangiftes we niet meer gingen aanpakken en welke wel. Dat waren kleinere zaken en er was geen bewijs te halen. Daar kwam geen officier van justitie aan te pas. Later kwamen er richtlijnen. Je moest ook wel schiften. Er werden iedere dag nieuwe zaken verdeeld. Er waren collega's die daardoor veel te veel zaken op hun bordje hadden. Die liepen gewoon vast in het werk en werden daarin ook niet begeleid. Oude zaken waar justitie toch nooit meer aan zou beginnen, werden weggehaald. Met de officier werd dan maandelijks overlegd welke zaken 'opgelegd' konden worden, ook als er al proces-verbaal was opgemaakt. Dat werd dan, op advies van de officier, niet ingezonden.

Hoe ging dat met zedenzaken?
In Nijmegen gingen we, in elk geval weet ik dat vanaf 1976, altijd heel serieus met zedenzaken om. Alleen als er geen bewijs was, dan hield het op. Maar soms kwamen er later toch weer aanwijzingen om een zaak alsnog op te pakken.

We kwamen een misbruikzaak tegen van twee onderwijzers. De rechercheur had te weinig bewijs en wilde graag andere klasgenootjes horen. De commissaris wilde dat niet. De ouders zouden het te weten komen en dat zou veel onrust geven en de onderwijzers zouden op voorhand een zeer slechte naam krijgen. Hoe beoordeelt u dat?
Het was altijd een afweging of ruchtbaarheid geven niet tot veel onrust zou leiden. In zo'n geval overlegden we altijd met een officier van justitie. Je kunt het ook beter niet doen, je kunt zoveel kapotmaken. Als je maar één aangifte hebt en je gaat erbij zoeken... Het zijn heel lastige dilemma's. Je moet dan heel goed wegen, de achtergronden goed kennen, kinderen, wijk et cetera.

Spraken jullie daar dan onderling over? Er is uiteindelijk veel beleid gekomen na de jaren tachtig.
Vroeger ging dat heel eenvoudig. Als rechercheur kon je dat zelf regelen. Het draaide vooral om de kennis en ervaring van de rechercheur. Die bepaalde zelf wat er moest gebeuren en hoe. Pas in de jaren tachtig kantelde het beeld. Je kreeg minder tijd, het aantal zaken nam bovendien sterk toe. Voor die tijd bemoeide de dienstleiding zich daar niet zo mee. Men liet het vooral over aan de afdeling zelf. Dat draaide gewoon goed, er was vertrouwen. Maar in de tijd dat zedenpolitie en kinderpolitie nog niet één afdeling vormden, stonden ze ook helemaal los van elkaar, ook qua werkwijze.

Wat belandt er dan uiteindelijk in een dagrapport? Het ziet er op het oog zorgvuldig en volledig uit.
Het is een soort verantwoording wat je op een dag hebt gedaan, een logboek en verantwoording. De commissaris kreeg dat ook te zien. En ze werden gebruikt voor de dagelijkse persbijeenkomsten.

Werd de aangifte altijd door een rechercheur opgenomen?
Ja, maar in de begintijd kwam het wel eens voor dat een baliemedewerker daar zelf mee begon, al was dat maar uit nieuwsgierigheid. Daar hebben we wel een eind aan gemaakt, want dat kon natuurlijk niet, iedereen kon dan immers meeluisteren. Er was voor de opvang van zedenzaken altijd iemand beschikbaar.

Het zou kunnen dat iemand die aangifte wilde doen, werd weggestuurd, maar de kwaliteit van baliemedewerkers is later wel sterk verbeterd, ze waren beter op dit soort situaties getraind. Maar in de jaren zestig en zeventig zal het zeker zijn voorgekomen dat mensen die aangifte wilden doen van een zedenzaak bij de balie werden weggestuurd. Daar ben ik van overtuigd. Er waren ook maar weinig rechercheurs gespecialiseerd in zedenzaken, die waren ook niet altijd beschikbaar. Men moest dan maar een keer terugkomen.

Ons is verteld dat de politie in de jaren tachtig al veel samenwerkte met hulpverleningsinstanties. Dat betekende dat het vaak niet tot een strafzaak kwam, maar dat mensen behandeld werden, vaak ook als voorwaarde. Hield men zich hier niet aan, dan werd er alsnog proces-verbaal ingestuurd. Herkent u deze alternatieve aanpak?
Ja, ik denk dat wij dat ook deden. Bij een incestzaak speelde dat zeker, waar de dader toch immers ook vader was.

Is de aanpak uit de jaren vijftig, waarin politie en kerk samenwerkten, voorstelbaar?
Ja, dat is voorstelbaar. Dat leek in die tijd ook wel de beste oplossing. Daar moest je de politie niet bij halen. Denk aan het voorbeeld hiervoor, waarin iemand naar de huisarts werd doorverwezen. Dat paste in die tijd. Voorkomen van recidive, dat was het belangrijkste, ook voor de kerk zelf. De kerk was in die tijd bovendien zeer machtig.

In de jaren vijftig en zestig speelde het heel anders dan daarna. Er was veel minder aandacht voor slachtoffers. Het was niet voor niets dat de zedenpolitie samengevoegd werd met de kinderpolitie. Daar was veel meer aandacht voor de slachtoffers. Want kinderen waren nu eenmaal heel vaak het slachtoffer.

4. Verslag van het gesprek van de Commissie OM RKK van 12 maart 2014 met de heer T. van de Steege, voormalig rechercheur korps Rijkspolitie, laatste functie: inspecteur/ teamleider afdeling Zware en Georganiseerde Criminaliteit van de regiopolitie Gelderland-Zuid, werkzaam in de periode 1968-2000

Werden zedenzaken bij de rijkspolitie op districtsniveau behandeld of op groepsniveau?
Zedenzaken werden op groepsniveau behandeld. We kregen daar in het algemeen redelijk de vrije hand in. We hadden zedencursussen gevolgd, maar waren geen specialist. Als het nodig was, vroegen we er ondersteuning bij. We werkten niet altijd volgens de reguliere regels, overigens zonder buiten ons boekje te gaan.

In de zaak tegen Finkensieper (zedenzaak Heldringstichtingen) bijvoorbeeld werden geen concrete aangiften gedaan. Daarom werd ons gevraagd hard bewijs te zoeken, zodat we de zaak toch konden aanpakken. Wij hebben, met toestemming van het hoofd van de afdeling Bevolking van de gemeente Zetten, onderzoek gedaan in de archieven naar de in de Heldringstichting en de psychiatrische inrichting De Lingewal geplaatste pupillen en vervolgens hieruit over een groot aantal jaren een selectie samengesteld. Hierna zijn circa honderd pupillen individueel benaderd. Zo'n vijftig waren bereid aangifte te doen, al was een deel van de zaken verjaard. Door deze omgekeerde aanpak kon Finkensieper toch veroordeeld worden.

Deze zaak heb ik geheel zelfstandig gedraaid. Ik kan me overigens geen zaken herinneren waarbij geestelijken betrokken waren. Mijn vijftig collega's van de districtsrecherche, waar ik navraag heb gedaan, evenmin. Collega Oude Egberink mogelijk wel, die zou u kunnen benaderen. Idem oud-collega mevrouw Wevers, idem oud-collega Moerman.

Hoe verliep de aangifte?

Aangiftes kwamen gewoon bij de plaatselijke politie binnen. Als het nodig was, kwam er een belletje naar mijn baas in Nijmegen om ondersteuning. Hoe die aangifte dan precies verliep, weet ik niet. Of de politie ook wel eens iets onder tafel veegde? Vast, bijvoorbeeld bij woord-tegen-woord. Maar ik ben er altijd van uitgegaan: als er sprake is van seksueel misbruik, dan ga ik ervan uit dat het gebeurd is.

Zedenzaken werden op de groepen behandeld, daar was geen specifieke afdeling Zedenzaken, evenmin voor fraude bijvoorbeeld. Bij de gemeentepolitie wel. Ik neem aan dat als een zaak ernstig genoeg was, een chef van een groep om assistentie zou vragen. Maar nogmaals, ik weet weinig van zaken waar ik zelf niet bij ben geroepen.

Hier speelt ook de vraag in hoeverre slachtoffers serieus werden genomen. Te druk, niet ernstig, waren inderdaad punten. Bewijsbaarheid stond hoog in het vaandel. Zonder bewijs kon je niet veel.

Een officier had natuurlijk een broertje dood aan pv's waar hij niets mee kon.

Ja, bij de rijkspolitie kon je vanaf een bepaalde rang rechtstreeks contact opnemen met de OvJ. Die contacten waren best goed, we kwamen er nogal eens om een zaak goed door te praten. Je had altijd overleg met een OvJ voordat je met een zaak aan de gang ging. Dat was regel. Je ging nooit zomaar aan de slag. Zeker niet als op voorhand een OvJ zou zeggen: dan moet je er niet aan beginnen.

Maar dat geldt alleen voor zaken waar een OvJ van in kennis wordt gesteld. Maar gebeurde dat ook altijd?

Als een aangifte onvoldoende bewijs opleverde, probeerden we toch via een andere invalshoek meer bewijs te krijgen. Maar als dat er niet was, dan overlegde je met de plaatselijke politie waar je bij was gehaald, dan zei je: 'Dat wordt niets, laat verder zitten.' Maar niet dan nadat de mogelijkheden voor bewijs waren onderzocht. Dan hield je de zaak over het algemeen wel in de gaten, mocht zich weer iets vergelijkbaars voordoen. Je hield de aangifte dan in de la. Maar in het algemeen werd een OvJ betrekkelijk snel in het proces ingeschakeld. Een OvJ had de leiding bij een onderzoek, bij grote zaken. Dan had je om de paar dagen wel contact. Bij zedenzaken bemoeide de OvJ zich ook actief, zeker als het wat ernstiger of groter was.

De OvJ gaf leiding, maar had de politie ook niet een zekere vrijheid van handelen?

De OvJ had de leiding, maar je kon het soms niet altijd eens zijn met een OvJ.

In ons rapport over de handelwijze van het OM bij seksueel misbruik van minderjarigen in de RK Kerk hebben we geconcludeerd dat er in de jaren 1945-1980 sprake was van klassenjustitie, niet alleen ten aanzien van geestelijken, maar ook ten aanzien van de rest van de bovenlaag van de samenleving. Bent u in uw werk wel eens geconfronteerd met klassenjustitie?

Klassenjustitie heb ik niet meegemaakt, hoogstens in één zaak bij de zelfdoding van een kind, waarbij de technische recherche door de burgemeester belemmerd werd in het onderzoek. Dat deed hij uit respect voor de familie. Aanvankelijk werd de burgemeester uit de wind gehouden. Ik heb toen de rijksrecherche de zaak laten onderzoeken. Die heeft de laakbare houding van de burgemeester onderzocht, maar dat is uiteindelijk met een ernstige vermaning afgelopen.

Iets over de dagrapporten.

Bij de districtsrecherche hield je, als je geen zelfstandige onderzoeken draaide, geen dagrapporten bij, maar deed je wel wekelijks verslag aan je leidinggevende van de werkzaamheden en vorderingen betreffende de zaken waarbij je assistentie verleende.
Aangiften die bij de groepen en posten binnenkwamen werden daar gemuteerd. Aanvankelijk met de hand, in gebonden registers. Later werd dat getikt op losse formulieren en in ordners gebonden.

Een leek kent vaak het verschil tussen een melding en een aangifte niet.

Zeker, dat speelde bij Finkensieper. Veel zwartboeken en klachten, zeg maar meldingen, maar geen concrete aangiften. Als ik als rechercheur voor ondersteuning werd betrokken, was er altijd sprake van een aangifte. Soms werden we wel gevraagd te helpen bij een ingewikkelde aangifte, om dat goed op papier te krijgen. Probleem bij de zaak-Finkensieper was dat namen van concrete slachtoffers ontbraken. Wel van alles over wat er mis was, maar geen namen. En dan kun je niets.

Op het moment dat melding gedaan wordt en de melder wil wel melden, maar geen aangifte doen: wat heeft zo'n melding dan voor nut?

Je kunt in zo'n geval bemiddelen. Maar bijvoorbeeld in kleine dorpen voelde men het ook wel als een plicht zaken te melden. Soms wilde men wel melden, maar geen gedoe met aangifte. Maar dan wilde men in elk geval dat de politie het wist.

Van een melding maakte de politie een mutatie. In principe werd alles aan meldingen en aangiften netjes vastgelegd.

Welke ruimte had de politie bij een aangifte? Wel of geen aangifte, wel of geen pv, wel of niet insturen aan de OvJ?

Als er iets binnenkwam, werd wel gewogen of er aangifte opgenomen moest worden. Bij twijfel werd met de chef overlegd. Het ging dan steeds om het punt: kan ik er iets mee? Ikzelf ben altijd serieus met zaken omgegaan. Maar het moest wel om een haalbare zaak gaan, dat wil zeggen met voldoende bewijs. Anders moet je daar een OvJ niet mee lastigvallen. Bij twijfelgevallen volgde overleg met de OvJ.

Deze gang van zaken was overal wel hetzelfde, is mijn ervaring. In een enkel geval, heb ik zelf niet meegemaakt, als een bureau geen serieuze aandacht aan een zaak besteedde, richtte een melder zich wel rechtstreeks tot de OvJ en dan kwam er alsnog een opdracht van de OvJ.
Als districtsrecherches zaten we toch allemaal wel op één lijn. Ook met de rijksrecherche werkten we wel samen. Ik herinner me een zaak die aan de rijksrecherche is overgedragen. Dat was toen tijdens een onderzoek bleek, dat er een politieman van een rijkspolitiegroep als verdachte een rol speelde.

Ik had een serieuze baas. Maar ook al stikten we van het werk, als het een serieuze zaak was, moesten er mensen naartoe. Maar financieel was daar ook de ruimte voor in die tijd.

Bijlage 2

In hoofdstuk 5 van dit rapport geven we een samenvatting van ons onderzoek naar vijftien zaken die bij het OM zijn terechtgekomen. In deze bijlage beschrijven we de bevindingen per zaak. De nummers bij de zaken verwijzen naar bijlage 3 van ons rapport over de handelwijze van het OM bij zedenzaken.

Zaak 5
Zaak 5 speelde in 1949 in Nijmegen. Het betreft een broeder-onderwijzer die werd verdacht van ontucht met een leerling. Eind september 1949 werd hij na een aangifte door de kinderpolitie aangehouden en verhoord. De zaak werd door het OM geseponeerd. De broeder werd gedwongen om uit te treden.

Ons onderzoek
De dagrapporten van de zedenrecherche zijn over deze periode grotendeels bewaard gebleven.[91] De betreffende zaak werd daarin niet aangetroffen. Daarom hebben we ook de serie dagrapporten van de recherche bekeken, over het gehele jaar 1949.[92] Ook daarin troffen we de zaak niet aan, evenmin als in de maandrapporten over de betreffende periode.[93]

Wel vonden we de zaak terug in de registers van de processen-verbaal.[94] Daarin stond aangetekend dat in deze zaak op 30 september 1949 een proces-verbaal is opgemaakt en aan de OvJ is ingezonden. Overigens zonder de vermelding dat het hier een geestelijke betrof. De processen-verbaal zelf zijn niet bewaard gebleven en deze konden we dus niet bekijken.

Conclusie
Aan de hand van de registers van de processen-verbaal konden we deze zaak traceren. Gezien de datum van het proces-verbaal is verklaarbaar waarom we geen vermelding vonden in de dagrapporten van de zedenrecherche. Het bleek namelijk dat de rapporten over de maanden augustus en september, waarin de aanhouding heeft plaatsgevonden, ontbraken.

Zaak 6
Zaak 6 speelde in 1950 in Tilburg. Het betreft een frater-onderwijzer die werd verdacht van ontucht met meerdere leerlingen. Op 29 juni 1950 werd hij, na een aangifte, aangehouden. Hij werd door de rechtbank veroordeeld tot één jaar gevangenisstraf voorwaardelijk.

Ons onderzoek
De dagrapporten van de recherche zijn over deze periode bewaard gebleven. Daarin was de betreffende zaak inderdaad aangetekend.[95]

---

[91] Regionaal Archief Nijmegen, Archief Gemeentepolitie Nijmegen (1911) 1943-1994, inv.nrs. 3598-3599 (Dag- en nachtrapporten afd. Zedenpolitie, 17 oktober 1949-8 januari1959).
[92] Regionaal Archief Nijmegen, Archief Gemeentepolitie Nijmegen (1911) 1943-1994, inv.nrs. 5956, 3934 (Dagrapporten afd. Recherche, 6 juli 1948-3 februari 1950).
[93] Regionaal Archief Nijmegen, Archief Gemeentepolitie Nijmegen (1911) 1943-1994, inv.nr. 44 (Maand- en kwartaalrapporten, 1948-1949).
[94] Regionaal Archief Nijmegen, Archief Gemeentepolitie Nijmegen (1911) 1943-1994, inv.nr. 5884 (Agenda's van processen-verbaal, 24 mei 1945-18 oktober 1954).
[95] Regionaal Archief Tilburg, Archief Gemeentepolitie Tilburg, 1948-1967, inv.nr. 388 (Dagrapporten van alle afdelingen, 1948-1956) Betreft hier de dagrapporten over de maand juni 1950.

Conclusie

Aan de hand van de dagrapporten van de recherche konden we de aanhouding in deze zaak traceren.

Zaak 20

Zaak 20 speelde in 1953 in Breda. Het betreft een broeder-onderwijzer die, na een aangifte, werd verdacht van ontucht met een leerling. De zaak werd door het OM geseponeerd.

Ons onderzoek

De dagrapporten van de recherche zijn over deze periode grotendeels bewaard gebleven. Daarin was de zaak inderdaad aangetekend.[96] Ook het betreffende proces-verbaal vonden we terug in de nog aanwezige series.[97]

Conclusie

In de politiearchieven konden we de aangifte en opsporing in deze zaak traceren. We troffen zowel het dagrapport als het proces-verbaal aan.

Zaak 26

Zaak 26 speelde in 1954 in Tilburg. Het betreft een frater-onderwijzer over wie bij de politie een melding was binnengekomen over ontucht met leerlingen. Op 18 mei 1954 werd hij, na een politieonderzoek, aangehouden. Hij werd door de rechtbank veroordeeld tot negen maanden gevangenisstraf met aftrek, waarvan vier voorwaardelijk.

Ons onderzoek

De dagrapporten van de recherche zijn over deze periode bewaard gebleven. Daarin was de zaak inderdaad aangetekend.[98] De zaak is ook vastgelegd in een dagrapport van de kinderpolitie, die twee slachtoffers verhoorde.[99] Ten slotte bevatte het maandrapport over mei 1954 een melding van de zaak.[100]

Conclusie

Aan de hand van de dagrapporten van de recherche en kinderpolitie en de maandrapporten konden we de aanhouding in deze zaak traceren.

Zaak 27

Zaak 27 speelde in 1954 in Roermond. Het betreft een broeder-onderwijzer die, na een aangifte, werd verdacht van ontucht met een leerling. De broeder werd geschorst en er werd een gerechtelijk vooronderzoek ingesteld. Het OM seponeerde de zaak wegens gebrek aan bewijs. De broeder bleef aan als onderwijzer.

---

[96] Stadsarchief Breda, Archief Gemeentepolitie Breda (1927)1937-1974(1978), inv.nr. 622.
[97] Stadsarchief Breda, Archief Gemeentepolitie Breda (1927)1937-1974(1978), inv.nr. 925.
[98] Regionaal Archief Tilburg, Archief Gemeentepolitie Tilburg, 1948-1967, inv.nr. 462 (Dagrapporten afd. Recherche, 16-31 mei 1954).
[99] Regionaal Archief Tilburg, Archief Gemeentepolitie Tilburg, 1948-1967, inv.nr. 462 (Dagrapporten afd. Recherche, 16-31 mei 1954).
[100] Regionaal Archief Tilburg, Archief Gemeentepolitie Tilburg, 1948-1967, inv.nr. 7 (Maandrapporten, 1954).

Ons onderzoek

De dagrapporten van de recherche zijn over deze periode grotendeels bewaard gebleven. We hebben deze dagrapporten onderzocht over de periode 10 augustus 1953-25 oktober 1954.[101] Daarin vonden we geen verwijzing naar de zaak. Ook de dagrapporten van de gezamenlijke diensten over deze periode leverden geen resultaat op.[102] Tot slot hebben we ook niets gevonden in de maandrapporten[103] en in de serie processen-verbaal[104] over de betreffende periode.

Conclusie

In de politiearchieven was niets te achterhalen over het politieoptreden in deze zaak. Ook de dagrapporten van de recherche boden geen aanwijzingen. Vermoedelijk is de reden dat de aangifte niet is gedaan bij de gemeentepolitie van Roermond, maar bij de rijkspolitie van de aangrenzende gemeente Melick-Herkenbosch. De school lag namelijk op de grens van beide gemeenten. Bovendien is de broeder-onderwijzer met behulp van diezelfde rijkspolitie in 1961 opnieuw aangehouden (zie zaak 70).

Zaak 34

Zaak 34 speelde in 1956 in 's-Hertogenbosch. Het betreft een frater-onderwijzer die werd verdacht van ontucht met leerlingen. In april 1956 werd hij door de politie aangehouden op basis van informatie uit een zedenzaak van een andere verdachte. Hij werd in hoger beroep veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf voorwaardelijk.

Ons onderzoek

De dagrapporten van de (zeden)recherche zijn niet bewaard gebleven. We hebben daarom de serie dagrapporten van de algemene dienst onderzocht over de periode februari-juni 1956.[105]

Conclusie

In de politiearchieven was niets te achterhalen over het politieoptreden in deze zaak. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de dagrapporten van de recherche over deze periode niet bewaard zijn gebleven. Dit was de meest aangewezen plek om zedenzaken te noteren.

Zaak 39

Zaak 39 speelde in 1957 in Tilburg. Het betreft een kapelaan die, na een aangifte, werd verdacht van het meermaals plegen van ontucht met een dienstbode in de pastorie. Hij werd door de rechtbank veroordeeld tot vier maanden gevangenisstraf waarvan twee voorwaardelijk, met aftrek van voorarrest.

Ons onderzoek

De dagrapporten van de recherche en kinderpolitie zijn over deze periode bewaard gebleven. We hebben deze dagrapporten onderzocht over de periode 1-11 maart 1957.[106] De betreffende zaak werd daarin niet aangetroffen. Ook het maandrapport over maart 1957 leverde geen vermelding op.[107]

---

[101] Gemeentearchief Roermond, Archief Gemeentepolitie Roermond 1945-1993 (1994), inv.nr. 721.
[102] Gemeentearchief Roermond, Archief Gemeentepolitie Roermond 1945-1993 (1994), inv.nrs. 422- 423.
[103] Gemeentearchief Roermond, Archief Gemeentepolitie Roermond 1945-1993 (1994), inv.nr. 29.
[104] Gemeentearchief Roermond, Archief Gemeentepolitie Roermond 1945-1993 (1994), inv.nrs. 898, 900, 905.
[105] Stadsarchief 's-Hertogenbosch, Archief Gemeentepolitie 's-Hertogenbosch 1816-1994 (1991), inv.nrs. 112-113 en inv.nr. 262.
[106] Regionaal Archief Tilburg, Archief Gemeentepolitie Tilburg, 1948-1967, inv.nr. 594 (Dagrapporten afd. Recherche, januari-april 1957), inv.nr. 632 (Rapporten Kinderpolitie, januari 1957- juni 1958).
[107] Regionaal Archief Tilburg, Archief Gemeentepolitie Tilburg, 1948-1967, inv.nr. 10 (Maandrapporten, 1957).

Conclusie

In de politiearchieven was niets te achterhalen over het politieoptreden in deze zaak. Ook de dagrapporten van de recherche boden geen aanwijzingen. Over deze zaak heeft een van de geïnterviewde oud-politiefunctionarissen (de heer F. Kremers) ons wel geïnformeerd. Deze vertelde dat de zaak destijds met geheimzinnigheid/discretie is afgehandeld.

Zaak 43

Zaak 43 deed zich voor in 1958 in 's-Hertogenbosch. Het betreft een frater-onderwijzer die, na een aangifte, werd verdacht van ontucht. Hij werd door de rechtbank veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf voorwaardelijk.

Ons onderzoek

De dagrapporten van de recherche zijn over deze periode bewaard gebleven.[108] We hebben deze dagrapporten onderzocht over de periode januari-december 1958. Hierin troffen we de zaak niet aan. Wel bleek de verdachte geregistreerd te zijn in het zogenoemde Verdachtenboek, een register met foto's van verdachten.[109] Hij is daar op 11 september 1958 ingeschreven, met de aantekening: 'Ontuchtige handelingen. Foto bij Insp. Jansen.'

Conclusie

In de politiearchieven hebben wij alleen kunnen achterhalen dat de verdachte in het Verdachtenboek is ingeschreven. De zaak was niet terug te vinden in de dagrapporten van de recherche. Het is niet duidelijk wat daar de reden van is.

Zaak 48

Zaak 48 speelde in Breda in 1958. Het betreft een pater die, na een aangifte, verdacht werd van ontucht. Het OM vorderde een gerechtelijk vooronderzoek, maar de feiten konden niet worden vastgesteld en de zaak werd geseponeerd.

Ons onderzoek

De dagrapporten van de recherche zijn over deze periode bewaard gebleven. We hebben de dagrapporten over het jaar 1958 onderzocht.[110] Daarin troffen we de zaak niet aan. Daarnaast vonden we een lijst van ingekomen en uitgaande stukken over deze periode. Ook deze bevatte echter geen verwijzingen naar de zaak.[111]

Conclusie

In de politiearchieven was niets te achterhalen over het politieoptreden in deze zaak. Ook de dagrapporten van de recherche boden geen aanwijzingen. Het is niet duidelijk wat daar de reden van is.

---

[108] Stadsarchief 's-Hertogenbosch, Archief Gemeentepolitie 's-Hertogenbosch 1816-1994 (1991), inv.nrs. 166-168 en 262.

[109] Stadsarchief 's-Hertogenbosch, Archief Gemeentepolitie 's-Hertogenbosch 1816-1994 (1991), inv.nr. 299. De foto's en zogenoemde vingerafdrukslips zijn destijds vernietigd.

[110] Stadsarchief Breda, Archief Gemeentepolitie Breda (1927)1937-1974(1978), inv.nrs. 632-633.

[111] Stadsarchief Breda, Archief Gemeentepolitie Breda (1927)1937-1974(1978), inv.nrs. 244-247.

Zaak 62
Zaak 62 speelde in 1960 in Roermond. Het betreft een broeder-onderwijzer die, na een aangifte, werd verdacht van ontucht met drie leerlingen. In november 1960 werd hij in voorlopige hechtenis genomen. Hij werd uiteindelijk door het Hof veroordeeld tot tien maanden gevangenisstraf met aftrek, waarvan vijf maanden voorwaardelijk, en een proeftijd van drie jaar.

Ons onderzoek
De dagrapporten van de recherche zijn over deze periode bewaard gebleven. We hebben deze dagrapporten onderzocht over de periode maart 1960-mei 1961.[112] Daarin troffen we de zaak niet aan. Wel troffen we de zaak aan in de serie processen-verbaal over deze periode. Daarin stond dat de verdachte op 10 november 1960 in verzekering is gesteld.

Conclusie
Aan de hand van het proces-verbaal konden we de aanhouding in deze zaak traceren.

Zaak 70
Zaak 70 speelde in 1961 in Roermond. Het betreft een broeder-onderwijzer die, na een aangifte, verdacht werd van ontucht met een leerling. De verdachte werd in november 1961 aangehouden en in bewaring gesteld. De rechtbank veroordeelde hem vervolgens tot een maand gevangenisstraf voorwaardelijk.

Ons onderzoek
De dagrapporten van de recherche zijn over deze periode grotendeels bewaard gebleven. Daarin werd de zaak inderdaad vermeld.[113] In het betreffende rapport verzocht de OvJ de politie om een zedenverdachte, die niet bij naam werd genoemd, aan te houden.

We vonden de zaak ook terug in de serie processen-verbaal over deze periode. Daarin werd gewag gemaakt van een rapport van de rijkspolitie te Melick-Herkenbosch. Waarschijnlijk is daar de aangifte gedaan, omdat de school op het grondgebied van die gemeente was gevestigd. De OvJ gelastte daarna de gemeentepolitie van Roermond om deze zaak verder te onderzoeken.

Conclusie
In de politiearchieven konden we zowel de opdracht traceren om de verdachte in deze zaak aan te houden als het proces-verbaal.

Zaak 79
Zaak 79 speelde in 1962 in Tilburg. Het betreft een pater kapucijn die, na een aangifte, werd verdacht van ontucht met minderjarige jongens. De zaak werd door het OM voorwaardelijk geseponeerd op voorwaarde dat hij geen omgang meer had met minderjarigen.

Ons onderzoek
De dagrapporten van de recherche en kinderpolitie zijn over deze periode bewaard gebleven. We hebben deze dagrapporten onderzocht over de periode 15 januari-7 februari 1962.[114] Daarin troffen we de zaak niet aan. Ook in het maandrapport over februari 1962 vonden we geen vermelding.[115]

---

[112] Gemeentearchief Roermond, Archief Gemeentepolitie Roermond 1945-1993 (1994), inv.nrs. 718-720.
[113] Gemeentearchief Roermond, Archief Gemeentepolitie Roermond 1945-1993 (1994), inv.nrs. 707-708.
[114] Regionaal Archief Tilburg, Archief Gemeentepolitie Tilburg, 1948-1967, inv.nr. 611 (Dagrapporten afd. Recherche, januari- april 1962), inv.nr. 636 (Dagrapporten Kinderpolitie, 1962).
[115] Regionaal Archief Tilburg, Archief Gemeentepolitie Tilburg, 1948-1967, inv.nr. 17 (Maandrapporten, januari-juni 1962).

Conclusie

In de politiearchieven was niets te achterhalen over het politieoptreden in deze zaak. Ook de dagrapporten van de recherche boden geen aanwijzingen. Het is niet duidelijk wat daar de reden van is.

Zaak 83

Zaak 83 speelde in 1963 in Tilburg. Het betreft een broeder-overste die werd verdacht van ontucht met kinderen in een jongenshuis. Hij werd, na een aangifte, op 30 april 1963 aangehouden en in bewaring gesteld. Hij werd door de rechtbank veroordeeld tot twaalf maanden gevangenisstraf, waarvan acht voorwaardelijk, met aftrek van voorarrest.

Ons onderzoek

De dagrapporten van de recherche en kinderpolitie zijn over deze periode bewaard gebleven. We hebben deze dagrapporten onderzocht over de periode 28 april-5 mei 1963.[116] We vonden de zaak terug in de dagrapporten van de kinderpolitie. Het maandrapport over mei 1963 leverde geen vermelding op.[117]

Conclusie

Aan de hand van de dagrapporten van de kinderpolitie konden we de aanhouding in deze zaak traceren.

Zaak 90

Zaak 90 speelde in 1964 in Tilburg. Het betreft een priester-kapelaan die werd verdacht van ontucht met een jongen in een zwembad. Na een aangifte tegen een onbekende en een daarop volgend politieonderzoek werd hij op 21 maart 1964 aangehouden en in bewaring gesteld. Hij werd door de rechtbank veroordeeld tot twee maanden gevangenisstraf met aftrek van voorarrest en voorwaardelijke tbs.

Ons onderzoek

De dagrapporten van de recherche en kinderpolitie zijn over deze periode bewaard gebleven. We hebben deze dagrapporten onderzocht over de periode 10-31 maart 1964.[118] We vonden de zaak in de dagrapporten van de recherche.[119] Het maandrapport over maart 1964 leverde geen vermelding op.[120]

Conclusie

Aan de hand van de dagrapporten van de recherche konden we zowel de aangifte als de aanhouding in deze zaak traceren.

---

[116] Regionaal Archief Tilburg, Archief Gemeentepolitie Tilburg, 1948-1967, inv.nrs. 614-615 (Dagrapporten afd. Recherche, januari-augustus 1963), inv.nr. 637 (Dagrapporten Kinderpolitie, 1963).

[117] Regionaal Archief Tilburg, Archief Gemeentepolitie Tilburg, 1948-1967, inv.nr. 19 (Maandrapporten, januari-juni 1963).

[118] Regionaal Archief Tilburg, Archief Gemeentepolitie Tilburg, 1948-1967, inv.nr. 617 (Dagrapporten afd. Recherche, januari-juni 1964), inv.nr. 638 (Dagrapporten Kinderpolitie, 1964).

[119] Regionaal Archief Tilburg, Archief Gemeentepolitie Tilburg, 1948-1967, inv.nr. 617 (Dagrapporten afd. Recherche, januari-juni 1964).

[120] Regionaal Archief Tilburg, Archief Gemeentepolitie Tilburg, 1948-1967, inv.nr. 21 (Maandrapporten, januari-juni 1964).

Zaak 99

Zaak 99 speelde in 1966 in Tilburg. Het betreft een frater die, na een aangifte, werd verdacht van ontucht met meerdere jongens. Hij werd door de rechtbank veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf, waarvan vier voorwaardelijk, met aftrek van voorarrest, een proeftijd van drie jaar en toezicht door een psychiater.

Ons onderzoek

De dagrapporten van de recherche en kinderpolitie zijn over deze periode bewaard gebleven. We hebben deze dagrapporten onderzocht over de periode 17 februari-4 maart 1966.[121] Daarin troffen we de zaak niet aan. Ook hebben we niets gevonden in de maandrapporten.[122]

Conclusie

In de politiearchieven was niets te achterhalen over het politieoptreden in deze zaak. Ook de dagrapporten van de recherche boden geen aanwijzingen. Het is niet duidelijk wat daar de reden van is.

[121] Regionaal Archief Tilburg, Archief Gemeentepolitie Tilburg, 1948-1967, inv.nr. 623 (Dagrapporten afd. Recherche, januari-april 1966), inv.nr. 640 (Dagrapporten Kinderpolitie, 1966).

[122] Gemeentearchief Roermond, Archief Gemeentepolitie Roermond 1945-1993 (1994), inv.nr. 24 (Maandrapporten, 1966).